

Pjesnici Tang dinastije u vojnim sukobima

Vugrinović, Domagoj

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:549737>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Domagoj Vugrinović

**PJESNICI TANG DINASTIJE U
VOJNIM SUKOBIMA**

DIPLOMSKI RAD

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA POVIJEST

DOMAGOJ VUGRINOVIĆ

**PJESNICI TANG DINASTIJE U
VOJNIM SUKOBIMA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Eva Katarina
Glazer

Pjesnici Tang dinastije u vojnim sukobima

Sažetak

U ovome radu prikazuju se razdoblje Tang dinastije u kojemu je bujala poetska umjetnost te se analizira biografija i radovi najpoznatijih pjesnika tog razdoblja. Prvi dio rada odnosi se na općenitu povijest razdoblja i upoznavanje s prilikama u kojima Tang dinastija dolazi na vlast. Razvojem carstva počinju vojni sukobi kako s vanjskim neprijateljima, tako i s unutarnjim. Mnoge od tih sukoba zabilježili su pjesnici koji su u mnogim slučajevima i sami bili učesnici kao dio administrativnog aparata vlada. Du Fu, Li Bai, Wang Wei, Bai Juyi i Li Shangyin najpoznatiji su pjesnici ovog razdoblja. Njihova djela ostala su sačuvana kroz godine te su i danas njihove pjesme važan faktor u kulturnom životu Kine. Moralne pouke, prijateljstvo, bol, tuga i sreća na jedinstven način su opisivane kroz njihova djela koja su analizirana u posljednjem dijelu rada, s posebnim naglaskom na njihove opise vojnih sukoba. U vremenima kada je pjesma jedina mogla doprijeti do većeg broja ljudi kroz usmenu predaju djela navedenih autora za narod su bila od iznimne važnosti. Kroz njih su se upoznavali s prilikama koje su vladale širom carstva, ljepotama, ali i opasnostima kroz koje su prolazili ljudi u središtima sukoba.

Ključne riječi: Tang dinastija, Du Fu, Li Bai, Wang Wei, Bai Juyi, Li Shangyin

Poets of Tang dynasty in military conflicts

Abstract

This paper presents the period of the Tang Dynasty in which poetic art flourished and analyzes the biography and works of the most famous poets of that period. The first part of the work refers to the general history of the period and familiarization with the circumstances in which the Tang dynasty came to power. With the development of the empire, military conflicts with both external and internal enemies begin. Many of these conflicts were recorded by poets who in many cases were themselves participants as part of the administrative apparatus of governments. Du Fu, Li Bai, Wang Wei, Bai Juyi and Li Shangyin are the most famous poets of this period. Their works have been preserved over the years, and even today their songs are an important factor in the cultural life of China. Moral lessons, friendship, pain, sadness and happiness are described in a unique way through their works, which are analyzed in the last part of the paper, with special emphasis on their descriptions of military conflicts. In the times when the song was the only one that could reach a large number of people through oral transmission, the works of the above-mentioned authors were of exceptional importance for the people. Through them, they became familiar with the conditions that prevailed throughout the empire, the beauties, but also the dangers that people in the centers of conflict went through.

Keywords: Tang dynasty, Du Fu, Li Bai, Wang Wei, Bai Juyi, Li Shangyin

Sadržaj

1. Uvod.....	5
2. Dinastija Tang	8
2.1. Zlatno doba dinastije	8
2.2. Pjesništvo za vrijeme Tang dinastije.....	10
2.3. Vjerske podijele	11
3. Vojni sukobi Tang dinastije	12
3.1. Goguryeoa rat.....	12
3.2. An Lushan ustanak.....	12
3.3. Rat protiv Abasidskog Kalifata.....	15
4. Li Bai	17
5. Du Fu	20
6. Wang Wei	24
7. Bai Juyi.....	27
8. Li Shangyin.....	29
9. Pjesme o vojnim sukobima.....	31
9.1. Li Baijeve pjesme o vojnim sukobima.....	31
9.2. Du Fuove pjesme o vojnik sukobima	34
9.3. Wang Wejeva pjesma o vojnom sukobu	41
9.4. Bai Juyijeva pjesma o vojnim sukobima.....	42
9.5. Li Shangyinova pjesma o vojnim sukobima	51
10. Zaključak.....	53
11. Bibliografija.....	54
11.1. Izvori:.....	54
11.2. Literatura:	55
11.3. Internetski izvori:	55

1. Uvod

Ovaj diplomski rad bavi se kineskom poviješću u periodu vladavine Tang dinastije u razdoblju od 618. g. do 907. godine, posebno osvrćući se na kulturnu baštinu tog perioda koji se smatra jednim od najplodonosnijih po pitanju sačuvanih pisanih radova književnika tog doba. U burnom periodu kada su razdoblja bez ratova praktički nepostojeća najviše su se sačuvala djela pjesnika koji su nerijetko i sami bili sudionici u vojnim sukobima. Tema pjesništva u kineskoj povijesti, počevši od biografija samih pjesnika pa sve do njihovih sačuvanih djela nije niti izbliza toliko istražena poput drugih grana umjetnosti kao što su slikarstvo ili lončarstvo. Iako su neki od navedenih pjesnika ostavili dubok trag u svim obrazovanim slojevima društva, interes za njihovim istraživanjem ne može se usporediti sa interesom za književnost najutjecajnijih pisaca na Zapadu. Pjesništvo je u kineskoj povijesti bilo usko povezano sa strukturama vlasti, toliko da su pjesme mnogih pisaca i same bile integrirane u pojedine zakone koje je car provodio. Takvim ispreplitanjem službenih vladajućih struktura i pjesništva, djela pisaca postala su osnova koju je bilo bitno poznavati kako bi mogao napredovati u društvenim slojevima. Prvi provedeni ispiti za službenike u vladi, za vrijeme Tang dinastije, sadržavali su pitanja koja su se odnosila na djela najznačajnijih pjesnika toga razdoblja. Prožetost pjesama koje su krojile društvo, moral, etiku bile su temelj koji su činile stup društva u dinastijskoj povijesti Kine, naročito Tang dinastije. Česta tematika također je bilo prijateljstvo, odnosno rastanak od prijatelja. Širenjem carstva, vladino osoblje je konstantno bilo seljeno u različite provincije, a s obzirom na opasnost od puta i slabe komunikacijske veze svaki rastanak sa prijateljem činio se monumentalnim. Prvi puta u povijesti Kine pjesnici su se počeli baviti temama poput ljubavi, herojstva i natprirodnog. U tom, izuzetno bogatom razdoblju pjesništva, sačuvano je oko 49 000 pjesama od 2 300 Tang pjesnika. Nasljeđe Tang dinastije u umjetnosti, književnosti, znanosti i trgovini i danas je vidljivo. Njezina kulturna raskoš, napredak u znanosti i otvorenost prema svijetu ostaju inspiracija i podsjetnik na bogatu baštinu koju je Kina stvorila tijekom tog zlatnog razdoblja. U ovom diplomskom radu kompilirat ću povijest Tang dinastije s pjesmama najpoznatijih i najutjecajnijih pjesnika tog perioda. Također ću analizirati pjesme koje opisuju vojne sukobe kako bi predstavio povijesne slike iz njihovih tekstova.

2. Dinastija Tang

Tang dinastija jedno je od najslavnijih razdoblja u kineskoj povijesti. Toj dinastiji prethodila je Sui dinastija¹ koja na čelu s carem 隋煬帝 (Yang Ti)² nije bila spremna preuzeti odgovornost za reformaciju velikog dijela teritorija koji je zauzimala. Takvo stanje pružilo je priliku vojvodi Tanga 唐高祖(Li Yuan)³ da smakne Sui dinastiju i sebe ustoliči kao cara nove vladajuće dinastije. Vladajući manjim dijelom teritorija na zapadu Kine Li Yuan je krenuo u svrgavanje Sui dinastije jer je bio proglašen za izdajnika te optužen za pokretanje ustanka protiv vladara Yang Tija. Krećući sa zapadnih granica carstva 617. godine Li Yuan zauzeo je glavni grad Chang-an⁴ te se ondje proglasio carem.⁵ Yang Ti je nakon bijega iz glavnoj grada ubijen, a novi vladar Li Yuan uzima titulu Kao Tzu te mandat Vladara neba. Njegovim ustoličenjem počelo je doba vladavine dinastije Tang.⁶

2.1. Zlatno doba dinastije

Tijekom ovog vremena, Kina je doživjela zlatno doba kulture, umjetnosti, književnosti, znanosti i trgovine. Chang'an je postao glavni grad i centar Azije, kozmopolitski grad u kojemu su Sirijci, Perzijanci, Tatari, Korejci, Japanci živjeli zajedno u miru.⁷ Doba obilja omogućila su razvoj kulture stoga je Tang dinastija ostavila trajni pečat na kinesku civilizaciju. Jedan od najvažnijih čimbenika koji je doprinio uspjehu Tang dinastije bio je njezin gospodarski razvoj.

¹ Sui dinastija (隋朝) vladala je od 581. do 618. godine. Značajna po tome što je ujedinila Kinu nakon četiri stoljeća podijeljenosti. Dinastije je to koja je pokrenula renesansu kulture i umjetnosti i izgradila temelje za njihovu razvoj koji je dosega vrhunac za vrijeme Tang dinastije. (<https://www.britannica.com/topic/Sui-dynasty>).

² Yang Ti poznat pod nazivima Yangdi, Yang Guang i Yang Ying (隋煬帝) vladao je Sui dinastijom od 604. do 617/618. godine. Na tron carstva došao je nakon ubojstva vlastitog oca, a ostao je zapamćen po gradnji velikih kanala za navodnjavanje te veličanstvene carske palače. (<https://www.britannica.com/biography/Yangdi>).

³ Gaozu ili Li Yuan (唐高祖) osnivač je i prvi vladar dinastije Tang. Vladao je od 618. do 626. godine. Bio je službenik Sui dinastije predvođene Yang Tijem kojeg je svrgnuo s vlasti. (<https://www.britannica.com/biography/Gaozu-emperor-of-Tang-dynasty>).

⁴ Chang'an ili Ch'ang-an drevni je grad na pozicioniran u sjeverno-središnjem dijelu Kine. Bio je glavni grad Han, Sui i Tang dinastije. Nalazi se u blizini današnjeg grada Xi'an. (<https://www.britannica.com/place/Changan>).

⁵ Everett EDWARDS, „Notes on Some Poets and Poetry of the T'ang Dynasty“, Bulletin of the School of Oriental Studies, University of London (1934.), 578.

⁶ Everett EDWARDS, n.dj. 578.

⁷ Everett EDWARDS, n.dj. 579.

Trgovina se proširila preko teritorija dinastije, a Kina je postala vodeća svjetska sila u svilenoj industriji. Put svile, trgovački put koji je povezivao Kinu s Europom, bio je ključan za procvat trgovine i razmjenu kulture. Tang dinastija je imala razvijen sustav cesta i kanala koji su olakšavali trgovinu i komunikaciju.⁸

Vladar 唐太宗 (Taizong)⁹ postavio je temelje školstva, ali i agrokulture. Kako bi mobilizirao intelektualnu snagu svoga carstva institucionalizirao je studij u kojemu su najbolji učenjaci toga doba postali predavači, a mladi obećavajući učenici dolazili su ondje obrazovati se. Na taj način Taizong je gradio intelektualnu elitu koja mu je pomagala u vođenju carstvom zbog čega je u konačnici i upamćen kao jedan od najboljih vladara Tang dinastije.¹⁰ Kulturna scena Tang dinastije bila je iznimno raznolika i bogata. Glazba i ples imali su posebno značenje u društvenom životu. Razvijena je nova glazbena notacija, a dvorski orchestri izvodili su spektakularne koncerte. Poezija je doživjela vrhunac tijekom Tang dinastije, iako je ona postojala i mnogo prije vladavine Tanga. Najraniji spisi s poezijom potiču iz carstva Zapadnog Jina¹¹ iz 265. godine, perioda poznatog po osobnom bogatstvu najviših slojeva koji su se poezijom bavili.¹² Mnogi slavni pjesnici, poput 李白 (Li Bai)¹³, 杜甫 (Du Fu)¹⁴ i 王維 (Wang Wei)¹⁵, stvorili su neka od najpoznatijih djela kineske književnosti. Njihove pjesme odražavaju ljepotu prirode, introspekciju i duhovnu filozofiju. Također su istaknuli socijalne teme i slikali život tadašnjeg društva.¹⁶

⁸ Patricia BUCKLEY EBREY, *The Cambridge illustrated history of China*. Cambridge University Press, Cambridge, 2010. 114-116.

⁹ Taizong ili T'ai-tsung (唐太宗) vladao je od 626. godine do 649. godine i bio jedan od najznačajnijih vladara Tang dinastije. Sin je prvog vladara i osnivača dinastije Li Yuana. Preuzeo je vlast nakon što je ubio svoje dvoje braće, a njegov otac abdicirao je te mu prepustio vlast. (<https://www.britannica.com/biography/Taizong-emperor-of-Tang-dynasty>).

¹⁰ Everett EDWARDS, „Notes on Some Poets and Poetry of the T'ang Dynasty“, *Bulletin of the School of Oriental Studies*, University of London (1934.), 582.

¹¹ Jin dinastija (晉朝) vladala je Kinom od 265. do 316/317. godine. Prvi vladar dinastije bio je Wudi, a smatra se kako je po njoj Kina dobila svoje ime. (<https://www.britannica.com/topic/Jin-dynasty-China-AD-265-316-317-317-420>)

¹² Xiaoshan YANG, „Having it Both Ways: Manors and Manners in Bai Juyi Poetry“, *Harvard Journal of Asiatic Studies*, (1996.), 124.

¹³ Li Bai u zapisima još poznat i kao Li Bo, Li Pai i Li Po (李白) živio je u periodu Tang dinastije od 701. do 762. godine. Jedan je on najpoznatijih pjesnika svog vremena čija su djela prevedena i stoljećima nakon njegove smrti. (<https://www.britannica.com/biography/Li-Bai>)

¹⁴ Du Fu u zapisima još poznat i kao Tu Fu, Du Gongbu i Du Shaoling (杜甫) živio je od 712. do 770. godine bio je kineski pjesnik. Mnogi literarni kritičari smatraju ju ga najboljim kineskim pjesnikom ikada. (<https://www.britannica.com/biography/Du-Fu>)

¹⁵ Wang Wei u zapisima još poznat kao i Wang Youcheng i Mojie (王維) živio je od 701. do 761. godine. Bio je dio pjesnika koji su živjeli tijekom zlatnog doba kineske umjetnosti. Osim pjesništva, bavio je i slikarstvom. (<https://www.britannica.com/biography/Wang-Wei>)

¹⁶ Everett EDWARDS, „Notes on Some Poets and Poetry of the T'ang Dynasty“, *Bulletin of the School of Oriental Studies*, University of London (1934.), 591.

2.2. Pjesništvo za vrijeme Tang dinastije

Pjesništvo Tang dinastije dijeli se na četiri razdoblja, od kojih je svako imenovano po jednom godišnjem dobu. Rani period ili Proljetni period pjesništva tranzicijski je period između starijeg pjesništva i onoga koje se koristilo u početku Tang dinastije. Ljetni i jesenski period je onaj najplodonosniji i korelira s velikim ratnim sukobom koji je do temelja potresao dinastiju, An-Lushan ustankom. Predstavnici ta dva, po karakteristikama vrlo slična perioda su Li Bai i Du Fu, svaki sa svojim posebnim kontemplativnim radom i mislima koji su pretočili u poeziju. Ovaj period karakterizira sloboda i povezanost s narodnim običajima pretočenim u riječi. Taj period naziva se još i kao period „nove narodne muzike“ zbog povezanost s pjesmama koje su dolazile iz središta Azije, a koristile su se kao podloga za poeziju s kojom su se spajali. Popularnost narodne muzike povezane s poezijom produbila se u četvrtom, zimskom periodu. Najpoznatiji predstavnik tog perioda je Wang Wei.¹⁷ Jedan od najpoznatijih pjesnika Tang dinastije bio je Li Bai, čija je poezija izražavala njegovu strast prema prirodi, putovanjima i alkoholu. Njegove pjesme imaju slikovit jezik, bogatu metaforiku i emotivnu snagu.¹⁸ Drugi slavni pjesnik, Du Fu, poznat je po svojim socijalnim i političkim pjesmama koje su iskazivale tugu zbog nesreća i patnje u društvu.¹⁹ 白居易 (Bai Juyi)²⁰ i 李商隱 (Li Shangyin)²¹ ostali su pjesnici Tang dinastije koji su imali značajan utjecaj u društvu svoga vremena, a njihova djela nerijetko su se vezala uz samu suštinu vladanja i vojnih sukoba koji su se vodili za vrijeme Tang dinastije. Usporedno su se razvijala dva pravca pjesništva. Jedan slobodni ili još zvani popularni, i onaj tradicionalni koji se vezao uz četiri riječi u jednom stihu koji je nasljedstvo iz Han dinastije²². Oba pravca doživjela su procvat za vrijeme Tanga. Karakteristično je da su pjesnici koji su proveli vrijeme na dvoru bili tradicionalno orijentirani, a oni koji nisu bili u

¹⁷ Everett EDWARDS, n.dj. 590 - 591.

¹⁸ Kathlyn MAUREN LISCOMB, „Li Bai, a Hero among Poets, in the Visual, Dramatic, and Literary Arts of China“, *The Art Bulletin*, (1999.), 355.

¹⁹ Charles HARTMAN, „The Tang Poet Du Fu and the Song Dynasty Literati“, *Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews*, (2008.), 44.

²⁰ Bai Juyi poznat pod nazivima Bo Juyi, Pai Chu-i, Letian i Xiangshan Jushi (白居易) rođen je 772., a umro je 846 godine. Poznat je po svojim elegantnim stihovima s kojim se borio protiv socijalne nepravde. (<https://www.britannica.com/biography/Bai-Juyi>).

²¹ Li Shangyin poznat pod nazivima Li Shang-yin i Yishan (李商隱) pjesnik je kasnog Tang razbolja. Živio je od 813. godine do 828. godine. Poznat je po svojoj literarnoj eleganciji i opskurnosti. (<https://www.britannica.com/biography/Li-Shangyin>).

²² Han dinastija (漢朝) vladala je istočnom kinom u periodu od 206. do 220. godine. Smatra se dinastijom koja je osnovala kinesku kulturu koja se i danas štuje u Kini. (<https://www.britannica.com/topic/Han-dynasty>)

službi vlade naginjali su slobodnijem stihu.²³ Tijekom perioda Tang dinastije napisano je četrdeset i devet tisuća pjesama s više od dvije tisuće tristo jedinstvenih autora, što samo upućuje koliko je literarno plodonosno bilo razdoblje Tanga.²⁴

2.3. Vjerske podijele

Razdoblje inovacija u znanosti i tehnologiji još jedno je od obilježja Tang dinastije. Napredak je postignut u poljoprivredi, što je rezultiralo povećanjem prinosa. Razvijene su nove metode obrade svile, a povećani su i kapaciteti proizvodnje keramike. U medicini su postignuti značajni napreci, a poznati liječnici poput Sun Simiao ostavili su trajni utjecaj.²⁵ Tang dinastija bila je poznata po svojoj otvorenosti prema stranim kulturama i vjerama, stoga se to razdoblje smatra i razdobljem triju vjera. Budizam, Daoizam i Konfucianizam podjednako su bile zastupljene u dijelovima carstva. Konfucionizam se smatrao službenom vjerom carstva, ali je za vrijeme Tang na dvoru i među narodom najveću zastupljenost imao Daoizam. Daoizam se smatrao kao domaća filozofija koja je potekla u Kini stoga su je mnogi učeni ljudi favorizirali ispred Budizma.²⁶ Susreti s drugim civilizacijama putem Puta svile donijeli su nove ideje, religije i tehnologije. Budizam je doživio procvat tijekom ovog razdoblja, a veliki broj budističkih hramova izgrađen je diljem Kine. Ova razmjena kulture obogatila je kinesko društvo i pridonijela kulturnom razvoju.²⁷ Unutarnji nemiri i politička nestabilnost doveli su do pada Tang dinastije. Njezino nasljeđe ostaje kao značajan period u kineskoj povijesti. Tang dinastija je ostavila neizbrisiv trag na kinesku kulturu, umjetnost, književnost i znanost te je postavila temelje današnje Republike Kine.²⁸

²³ Everett EDWARDS, „Notes on Some Poets and Poetry of the T'ang Dynasty“, *Bulletin of the School of Oriental Studies, University of London* (1934.), 587-589.

²⁴ Everett EDWARDS, n.dj. 580.

²⁵ Patricia BUCKLEY EBREY, *The Cambridge illustrated history of China*. Cambridge University Press, Cambridge, 2010. 126-127.

²⁶ Everett EDWARDS, „Notes on Some Poets and Poetry of the T'ang Dynasty“, *Bulletin of the School of Oriental Studies, University of London* (1934.), 581.

²⁷ Patricia BUCKLEY EBREY, *The Cambridge illustrated history of China*. Cambridge University Press, Cambridge, 2010. 120-123.

²⁸ Stephen OWEN, „The Manuscript Legacy of The Tang: The Case of Literature“, *Harvard Journal of Asiatic Studies*, Harvard University, (2007.) 296.

3. Vojni sukobi Tang dinastije

3.1. Goguryeoa rat

Osnivač Tang dinastije Li Yuan vladao je u miru od 618. sve do 629. kada ga je s trona zbacio njegov sin Taizong. On je bio prvi vladar Tang dinastije koji je poveo osvajački rat protiv Goguryeoa, jednog od tri korejska kraljevstva, 645. godine. Cilj cara Taizonga htio je proširenje kineskog utjecaja na Korejski poluotok.²⁹ Četiri godine nakon pokretanja rata Taizonga nakon smrti nasljeđuje njegov sin Gaozong koji je nastavio očev pohod protiv Goguryeoa. Utvrđeni gradovi i otpor korejskih vojnika sukob su prolongirali godinama. Najvažnija bitka rata dogodila se na rijeci Slasu 663. godine kada je vojska dinastije Tang predvođena generalom Yisabuom pobijedila vojsku Goguryeoa i zauzela njihovu glavnu utvrdu u gradu Pyongyangu.³⁰ Ovo bitka označila je kraj otpora Goguryeoa. Konačni pad dogodio se 668. godine kada Tang dinastija pripaja teritorij Goguryeoa pod svoju vlast. Pobjeda u ovom sukobu osigurala je Tang dinastiji prevlast na poluotoku i mogućnost dodatnog širenja teritorija, ali i utjecaja. Osim proširenja na Korejski poluotok, rat je doveo do značajnih političkih promjena.³¹

3.2. An Lushan ustanak

Pored velikih vojnih sukoba, period vladavine Tang dinastije obilježili su i sporadični sukobi s Turskim plemenima koji su pokušali prodrijeti u unutrašnjost carstva. Oni su se nalazili na rubovima granica carstva prema unutrašnjoj kontinentalnoj Aziji.³² Nakon što se Tang dinastija uspješno proširila na teritorij Vijetnama i Koreje, osvojila je i sjeverni teritorij od Gok-Turaka te se proširila na zapad uzevši kontrolu nad Putom svile, počelo je razdoblje iznimno velike trgovine Kine. 712. godina na vlast je došao car 唐玄宗 (Xuanzong)³³ koji je 736. godine

²⁹ B.S. AGARWAL, „Korea as an epicentre of northeast Asia power politics: A Historical and Geopolitical Perspective“, *The Indian Journal of Political Science*, (2006.) 262.

³⁰ B.S. AGARWAL, n.dj. 263.

³¹ B.S. AGARWAL, n.dj. 263.

³² Everett EDWARDS, „Notes on Some Poets and Poetry of the T'ang Dynasty“, *Bulletin of the School of Oriental Studies*, University of London (1934.), 578.

³³ Xuanzong, Hsüan-tsung, Li Longji, Minghuang (唐玄宗) jedan je od najznačajnijih vladara Tang dinastije. Rođen je 685., a umro je 762. godine. (<https://www.britannica.com/biography/Xuanzong>).

za glavnog ministra, odnosno premijera, imenovao 李林甫 (Li Linfu)^{34, 35}. Kao glavni ministar, on je naredio smaknuća onih koji su mu se protivili na dvoru. Bio je to početak njegova obračuna s neistomišljenicima. Osim smaknuća Li Linfu je također proveo reformu vojske kroz razne odredbe koje su se ticale najviših kadrova u njezinoj strukturi. Najštetnija odredba Li Linfua je bila da se u vojsku zapošljavaju ne kineski generali i vojni namjesnici smatrajući kako će tako smanjiti mogućnost da protivnici dvora dođu na poziciju moći.³⁶ Takva odredba također je značila da su generali bili manje odani vladi. Jedan od njih je bio 安祿山 (An Lushan)³⁷, general koji je upravljao vojskom od oko sto sedamdeset tisuća vojnika čije je glavno sjedište bilo kraj današnjeg Pekinga.³⁸ An Lushan brzo je napredovao stekavši titulu princa, a bilo mu je dopušteno i kovati novac. S vlastitom monetarnom slobodom An Lushan je postao drugi čovjek najmoćnijeg carstva u Aziji.³⁹ 752. godine umire Li Linfu i na njegovo mjesto dolazi 楊國忠 (Yang Guozhong)⁴⁰ koji želi smijeniti An Lushana.⁴¹ Protivljenje vladavini dinastije Tang među brojnim socioekonomskim skupinama, posebice etničkim Han Kinezima, poslužilo je kao glavni katalizator pobune. Lushan, general mješovitog kineskog i ne kineskog podrijetla, bio je zadužen za ustanak i s idejom okončanja korupcije i ponovne uspostave reda u administraciji.

Ustanak je započeo kada se An Lushan proglasio vladarom sjeverne dinastije Yan, potpuno nove države. Ustanak je izazvao zanimanje obližnjih naroda, posebice Tibetanskog Carstva i Ujgurskog kaganata.⁴² Složenost rata pogoršana je kao rezultat toga što su te vanjske sile koristile nemire kao priliku za utvrđivanje svog utjecaja na kineskom teritoriju. Njegove su

³⁴ Li Linfu (李林甫) bio je premijer za vrijeme vladavine cara Xuanzonga. (<https://www.britannica.com/biography/Li-Linfu>).

³⁵ Ablet KAMALOV, „Turks and Uighurs During the Rebellion of An-Lu-shan Shih Ch'ao-yi (755-762)“, *Cental Asiatic Jurnal*, (2001.), 223-224.

³⁶ Anthony DEBLASI, „Striving for Completeness: Quan Deyu and the Evolution of the Tang Intellectual Mainstream“, *Harvard Journal of Asiatic Studies*, University of Albany, (2001.) 9-12.

³⁷ An Lushan, An Lu-shan, Kang ili Xiongwu (安祿山) bio je kineski general velike vojske turskog podrijetla. Najpoznatiji je po svojoj pobuni koja je umalo svrgnula veliko carstvo Tang. Živio je od 703. do 757. godine. (<https://www.britannica.com/biography/An-Lushan>).

³⁸ Ablet KAMALOV, „Turks and Uighurs During the Rebellion of An-Lu-shan Shih Ch'ao-yi (755-762)“, *Cental Asiatic Jurnal*, (2001.), 224.

³⁹ Keith STEVENS, „Images on Chinese Popular Religion Altars of the Heroes Involved in the Suppression of the An Lushan Rebellion (AD 755-763)“, *Journal of the Hong Kong Branch of the Royal Asiatic Society*, (2000.), 156.

⁴⁰ Yang Guozhong (楊國忠) naslijedio je Li Linfua na mjestu premijera. (<https://www.britannica.com/biography/Yang-Guozhong>).

⁴¹ Haiwen ZHOU, „Internal Rebellion and External Threats: A Model of Government Organizational Forms in Ancient China“, *Southern Economic Journal*, (2012.), 1126.

⁴² Keith STEVENS, „Images on Chinese Popular Religion Altars of the Heroes Involved in the Suppression of the An Lushan Rebellion (AD 755-763)“, *Journal of the Hong Kong Branch of the Royal Asiatic Society*, (2000.), 159.

se trupe brzo kretale prema jugu, zauzimajući važne gradove na ruti. Dinastija Tang pokušala je zaustaviti ustanak i naišla je na ozbiljne vojne poteškoće u stavljanju An Lushanovih ljudi pod kontrolu. 755. godine An Lushan je napao glavni grad istočnog carstva 洛阳 (Luoyang)⁴³ sa sto pedeset tisuća vojnika. U bitci An Lushan je porazio vojsku Tang dinastije i proširio svoju novu Yan dinastiju.⁴⁴ Monarh Xuanzong bijesan zbog poraza dao je smaknuti svoje generale i napao utvrđene pozicije An Lushana, što je završilo katastrofalnim porazom vojske Tang dinastije i padom glavnog grada Chang'an. Cara Xuanzonga zamijenio je njegov sin 唐肅宗 (Suzong)⁴⁵. 756. Suzong kupuje vojsku abasidskog kalifata i Ujgura kako bi vratio oduzeti teritorij. Do preokreta dolazi 757. godine kada grupa najbližih suradnika ubija An Lushana zbog njegove nemogućnosti da zauzme Put svile i jug do rijeke 长江 (Yangtze)⁴⁶. Na njegovom mjestu imenovan je njegov sin An Qingxua kao vladara dinastije Yan.⁴⁷ Smrt An Lushana oslabila je Yan dinastiju što je omogućilo Tangu da, uz pomoć plaćene vojske, ponovno zauzme istočni teritorij. Dinastija Tang je na kraju ugušila ustanak nakon godina ratovanja, ali uz veliku cijenu. Ustanak je značajno utjecao na politički, gospodarski i društveni okvir carstva. Označio je početak razbijenog i nasilnog razdoblja u kineskoj povijesti i pridonio padu dinastije Tang. Tang dinastija u konačnici je uspostavila vlast u glavnim gradovima i time završava rat. Za vrijeme osmogodišnjeg rata od 755 do 763. godine procjenjuje se da je stradalo oko petnaest pa sve do četrdeset milijuna ljudi, što An Lushan ustanak svrstava kao jedan od najkrvavijih u povijesti.⁴⁸

Kineska književnost i umjetnost bile su pod velikim utjecajem An Lushanove pobune. Mnogi pjesnici i pisci tog doba, poput Bai Juyija, stvarali su djela koja odražavaju patnju koju je donio ustanak. Osjećaji i doživljaji ljudi kroz ovo burno vrijeme zabilježeni su u ovim književnim djelima.⁴⁹

⁴³ Luoyang (洛阳) grad je u središnje-istočnoj Kini. Iznimno je važan u kineskoj povijesti jer je bio glavni grad devet različitih kineskih dinastija i centar Budizma. (<https://www.britannica.com/place/Luoyang>)

⁴⁴ Ablet KAMALOV, „Turks and Uighurs During the Rebellion of An-Lu-shan Shih Ch'ao-yi (755-762)“, *Cental Asiatic Jurnal*, (2001.), 225.

⁴⁵ Suzong (唐肅宗) bio je car Tang dinastije od 756. do 762. godine. Preuzeo je vodstvo carstvom nakon smrti svog oca Xuanzonga. (<https://www.britannica.com/biography/Suzong>).

⁴⁶ Yangtze (长江) najveća je rijeka Azije i Kine. Prostire s duž cijele Kine od zapada prema istoku. (<https://www.britannica.com/place/Yangtze-River>).

⁴⁷ Keith STEVENS, „Images on Chinese Popular Religion Altars of the Heroes Involved in the Suppression of the An Lushan Rebellion (AD 755-763)“, *Journal of the Hong Kong Branch of the Royal Asiatic Society*, (2000.) 166.

⁴⁸ Ablet KAMALOV, „Turks and Uighurs During the Rebellion of An-Lu-shan Shih Ch'ao-yi (755-762)“, *Cental Asiatic Jurnal*, (2001.), 226.

⁴⁹ Anna M. SHIELDS, „Remembering When: The Use of Nostalgia in Poetry of Bai Juyi and Yuan Zhen“, *Harvard Journal of Asiatic Studies*, University of Arizona, (2006.), 324-325.

3.3. Rat protiv Abasidskog Kalifata

Na početku sedmog stoljeća Bizant, Perzija i Kina bila su tri najrazvijenija carstva u Aziji, a širenjem svojih granica i prostora utjecaja oni dolaze u sukob stoljeće kasnije. Arapi prvotno ruše perzijsko carstvo i tjeraju Bizant da se bori za svoj opstanak.⁵⁰ Neminovna ekspanzija Arapa i Tang dinastije natjerala je ustoličeni Abasidski Kalifat i carstvo Tang na bitku za prevlast na zapadu Azije.⁵¹

Povijest arapsko-kineskih ratova duga je stotinama godina.⁵² Bitke za prevlast u centralnom dijelu Azije, ključnom u kontroli Puta svile, bile su učestale. Od sporadičnih upada arapsko-turskih pa sve do pravog rata prolazile su godine konstantnih sukoba od kojih je najvažniji onaj koji se dogodio 751. godine u bitci za rijetku Talas koja se danas nalazi u Kirgistanu. Ondje dolazi do sukoba Abasidskog kalifata i vojske Tang dinastije.⁵³ Smatra se da su uzroci sukoba ekspanzionistička politika dinastije Tang i sve veća moć Abasidskog kalifata u srednjoj Aziji. Sukob je bio rezultat vojne kampanje Tang za nametanje vlasti nad zapadnim regijama, koje su se sastojale od Tarimskog bazena i gradova-država duž Puta svile. Tang vojnici generala Gao Xianzhija i abasidske snage Ziyada ibn Saliha sudjelovale su u borbi. Zbog nedostatka povijesnih izvora, teško je točno odrediti što se točno dogodilo tijekom bitke, iako se smatra da je to bio žestok i dugotrajan sukob. Sukob oko središnje Azije s bitkom na rijeci Talas je dosegao prekretnicu.⁵⁴ Zbog pada dinastije Tang, Abasidski kalifat uspio je povećati svoju moć u zapadnim regijama i te se jednim dijelom osloboditi njihovog utjecaja. Planovi dinastije Tang da proširi svoju dominaciju nad trgovačkim putovima Puta svile kulminirali su sukobom kod rijeke Talas. Abasidski kalifat dobio je bitku kod Talasa, iako je vojska Tang dinastije isprva imala prednost, ishod bitke se promijenio kada je grupa karlučkih plaćenika prebjegla na stranu Abasida.⁵⁵ Vojnici Tanga bili su prisiljeni na povlačenje nakon što su pretrpjeli značajne gubitke. Osim svog neposrednog vojnog značaja, bitka kod Talasa imala je dalekosežne učinke. Prijenos tehnologije proizvodnje papira iz dinastije Tang u Abasidski kalifat bio je jedan važan učinak. Mnogi od kineskih ratnih zarobljenika, koje su Abasidi uhvatili, bili su talentirani proizvođači papira, a njihovo znanje pomoglo je popularizaciji

⁵⁰ Xinru LIU, „A Silk Road Legacy: The Spread of Buddhism and Islam“, *Journal of World History*, The College of New Jersey, (2011.), 58

⁵¹ Filippo DONVITO, „Treacherous auxiliaries: The Battle of the River Talas“, *Medieval Warfare*, (2015.), 22.

⁵² Filippo DONVITO, n.dj. 22.

⁵³ Filippo DONVITO, n.dj. 24.

⁵⁴ Filippo DONVITO, n.dj. 26.

⁵⁵ Filippo DONVITO, n.dj. 26.

proizvodnje papira u cijelom islamskom svijetu. Kontrola dinastije Tang nad srednjom Azijom bila je oslabljena, a regionalna struktura moći je promijenjena kao rezultat borbe. To je signaliziralo početak gubitka moći Carstva Tang u zapadnim regijama i njihov konačni gubitak kontrole nad trgovačkim rutama Puta svile.⁵⁶

Zbog svog kulturnog značaja, bitka kod Talasa se također često prepoznaje kao ključni trenutak u povijesti Azije. Smatra se da je doprinio širenju znanja i ideja kao i uvođenju papira i papirnatog novca u islamski svijet, unapređujući islamsku kulturu. Bitna kulturna razmjena između Kine i islamskog svijeta omogućena je bitkom kod Talasa. Na razvoj i širenje proizvodnje papira u islamskom svijetu, koja je revolucionirala pisanje, tiskanje i intelektualna nastojanja, uvelike je utjecao prijenos znanja. Trgovački putovi Puta svile, koji su bili važni kanali za trgovinu i kulturnu razmjenu, stradali su zbog sukoba. Gubitak moći Carstva Tang u srednjoj Aziji prekinuo je trgovinu i utjecao na lokalna gospodarstva. Dinamika trgovine se promijenila kao rezultat promjene vlasti, a Abasidski Kalifat iz sukoba je izašao snažniji od dinastije Tang.⁵⁷

Zbog svojih učinaka na svjetsku civilizaciju, bitka kod Talasa ima veću povijesnu važnost. Olakšalo je širenje ideja, tehnologije i stručnosti između Istoka i Zapada. Islamska civilizacija je procvjetala kao rezultat pojave papira i papirnatog novca. Za islamski svijet to je predstavljalo otpor i pobjedu, dok ga je dinastija Tang vidjela kao vojni neuspjeh. Kulturne i gospodarske posljedice bitke nastavile su utjecati na rast središnje Azije i međusobne veze različitih civilizacija.⁵⁸

⁵⁶ Filippo DONVITO, n.dj. 27.

⁵⁷ Filippo DONVITO, „Treacherous auxiliaries: The Battle of the River Talas“, *Medieval Warfare*, (2015.), 27.

⁵⁸ Filippo DONVITO, n.dj. 27.

4. Li Bai

Li Bai, u ostalim izvorima poznat pod nazivom Li Po, jedan je od najutjecajnijih pjesnika Tang dinastije. U kineskoj povijesti Li Bai, uz Du Fua, prepoznat je kao najveći pjesnik svoga razdoblja koji su povjesničari još prozvali i periodom Viskog Tanga (712. – 770.).⁵⁹ Bio je istaknuti kineski pjesnik koji je živio od 701. do 762. godine, u periodu vladavine jednog od najuspješnijih vladara Tang dinastije, Xuanzonga.⁶⁰ Njegov period vladanja bio je najplodonosniji za filozofiju i umjetničko stvaralaštvo. Li Bai se smatra jednim od najvećih pjesnika kineske književnosti i jednim od najvažnijih predstavnika tradicionalne kineske pjesničke forme, poznate kao 詩 (shi)⁶¹. Njegove pjesme često opisuju krajolike, mjesecinu, rijeku, planine i slične teme, prenoseći duboku emocionalnu i duhovnu vezu s prirodom. Upravo period Visokog Tanga smatra se zlatnim dobom kineskoga pjesništva jer je u tom periodu pisanje poezije smatrano najvećim intelektualnim postignućem.⁶² Samo podrijetlo Li Bai još uvijek je dio akademskih prijepora. Prevladava teorije da je bio Turskog podrijetla te da je rođen u središnjem dijelu Azije.⁶³ Odrastao je u Sečuanskoj provinciji gdje je njegovo pjesništvo oblikovano dugom tradicijom pjesnika koje je ta pokrajina iznjedrila.⁶⁴ Tijekom svog života, Li Bai je bio poznat kao pjesnik putnik i često se susretao s drugim značajnim pjesnicima i učenjacima tog vremena. Bio je dobro poznat po svojoj pjesničkoj vještini, ali i po svom nekonvencionalnom ponašanju. U svojim pjesama koristio je satiru koja je proizlazila iz njegova vlastitog života i okolnosti u kojima se tijekom njega našao.⁶⁵ Pripisuje mu se više od tisuću pjesama, a njegove najpoznatije pjesmu su *Waking from Drunkenness on a Spring Day*, *The Hard Road to Shu* i *Quiet Night Thought*.⁶⁶ Sredinom 720-ih godina Bai je otputovao u glavni grad Chang'an kako bi se pridružio administrativnom aparatu države. 742. pozvan je od strane monarha Xuanzonga koji mu je dodijelio funkciju vladinog pjesnika u Hanlin akademiji,

⁵⁹ Kathlyn MAUREN LISCOMB, „Li Bai, a Hero among Poets, in the Visual, Dramatic, and Literary Arts of China“, *The Art Bulletin*, (1999.), 354.

⁶⁰ Everett EDWARDS, „Notes on Some Poets and Poetry of the T'ang Dynasty“, *Bulletin of the School of Oriental Studies, University of London* (1934.), 580.

⁶¹ Shi (詩) je termin koji se koristi standardiziranu poeziju koja je naročito bila popularna za vrijeme Tang dinastije.

Poezija je to koja je nastala pod utjecajem glazbe iz središnje Azije. Karakteristična je po svojem jednostavnom stilu i rimi u kupletu. (<http://www.chinaknowledge.de/Literature/Poetry/tangshi.html>).

⁶² Kathlyn MAUREN LISCOMB, „Li Bai, a Hero among Poets, in the Visual, Dramatic, and Literary Arts of China“, *The Art Bulletin*, (1999.), 354.

⁶³ Kathlyn MAUREN LISCOMB, n.dj. 355.

⁶⁴ Kathlyn MAUREN LISCOMB, n.dj. 355.

⁶⁵ Everett EDWARDS, „Notes on Some Poets and Poetry of the T'ang Dynasty“, *Bulletin of the School of Oriental Studies, University of London* (1934.), 591.

⁶⁶ Kathlyn MAUREN LISCOMB, „Li Bai, a Hero among Poets, in the Visual, Dramatic, and Literary Arts of China“, *The Art Bulletin*, (1999.), 355.

no samo dvije godine kasnije protjeran je s te pozicije.⁶⁷ Nakon izopćenja iz vlade Bai je putovao istočnom i jugo-istočnom Kinom protestirajući protiv neprijatelja koji su ga zbacili s funkcije. Nakon izbijanja An Lushan ustanka Li Bai je uhićen pod optužbom za izdaju od strane Yong princa, no ubrzo je pušten. Razlog njegovog asociranja s ustanicima moguće leži u turskom podrijetlu, koje je isto kao i ono ustanika An Lushana. On se kroz svoje pjesme indirektno doticao ustanka te je nerijetko metaforično kritizirao rat. Pred kraj svog života Li Bai je otputovao u dolinu rijeke Yangtze, gdje se smatra da se utopio pokušavajući uhvatiti odraz Mjeseca u rijeci. Njegova smrt može se protumačiti kao i metafora koja je učestala u Daoizmu. Duša osobe se spaja s rijekom te tako postaje besmrtna u njoj.⁶⁸ Status koji je pjesnik imao u narodu potvrđuje i legenda kako se on nikada zapravo niti nije utopio jer je besmrtnan, već se samo vratio nebeskim prebivalištima kojima i pripada.⁶⁹

Njegova poezija također odražava konfucijansku filozofiju i tradicionalne kineske vrijednosti. Li Baijev pokušaj da uhvati odraz Mjeseca u rijeci nije nužno činjenično ispravan način na koji je pjesnik preminuo, već verzija događaja koja je kreirana tijekom vremena kao skup priča o njemu i glasina u vezi važnosti njegova života i poezije.⁷⁰ Legenda o smrti Li Baija sukladna je načinu na koji je kroz svoje pjesma i sam zagovarao daoizam. U svojoj pjesmi *Lung ch'eng lu* Li Bai opisuje svoju put u potrazi sa besmrtnošću koja nije koncept poznat konfucionizmu, već je dio daoističkog učenja. Stoga se smatra kako je njegova predanost daoizmu, koji je poslije An Lushan ustanka bio prevladavajuća religija, bila iskrena.⁷¹ Iako je Li Bai bio popularan tijekom svog života, njegova istinska slava dosegla je vrhunac nakon smrti. Generacije kasnijih pjesnika i učenjaka divile su se njegovoj genijalnosti. Suprotno legendama koje kuže oko Li Baija, ne postoje čvrsti dokazi da je on bio hrabri zagovaratelj običnog naroda niti glavni pokretač An Lushan ustanka koji je umalo urušio carstvo Tang dinastije.⁷² Dokazi upućuju da je Li Bai bio primoran odabrati strane tijekom ustanka ili je se samostalno odlučio za jednu stranu, kako bi jednom kada se ustanak završi, mogao povratiti svoju poziciju u vladi pobjedničke dinastije. Koja god od teorija bila točna, Bai je nakon završetka ustanka bio protjeran, što je puno blaža kazna od pogubljenja na koju su bili osuđeni

⁶⁷ Kathlyn MAUREN LISCOMB, n.dj. 355.

⁶⁸ Kathlyn LISCOMB, „Li Bai drinks with the Moon: The cultural afterlife od poetic conceit and related lore“, Atribus Asie, (2010.), 332.

⁶⁹ Kathlyn MAUREN LISCOMB, „Li Bai, a Hero among Poets, in the Visual, Dramatic, and Literary Arts of China“, The Art Bulletin, (1999.), 356.

⁷⁰ Kathlyn LISCOMB, „Li Bai drinks with the Moon: The cultural afterlife od poetic conceit and related lore“, Atribus Asie, (2010.), 332.

⁷¹ Everett EDWARDS, „Notes on Some Poets and Poetry of the T'ang Dynasty“, Bulletin of the School of Oriental Studies, University of London (1934.), 582.

⁷² Kathlyn MAUREN LISCOMB, „Li Bai, a Hero among Poets, in the Visual, Dramatic, and Literary Arts of China“, The Art Bulletin, (1999.), 356.

protivnici režima.⁷³ Pjesma Li Baija nazvane 賦 (Yuefu)⁷⁴ bile su rasprostranjene diljem carstva Tang dinastije zbog usmene predaje koja je dosegla nepismene ljude, jednako koliko i one pismene. S golemom rasprostranjenošću koju si Baijeva dijela dovezala njegov utjecaj može se usporediti s onim Williama Shakespearea u Zapadnoj civilizaciji.⁷⁵ Tematika njegovih pjesama snažno je bila pod utjecajem daoizma i konfucionizma, dok su likovi bili osobe koje su prkosile socijalnim normama i nepravdi.⁷⁶ Li Baijeva poezija imala je izniman utjecaj na kasnije generacije kineskih pjesnika i kulturu u cjelini. Njegove pjesme su se prenosile kroz stoljeća, a on je postao simbolom umjetnosti, slobode i inspiracije.⁷⁷ Kao posvećeni Daoist Li Bai je život proveo tražeći besmrtnost, što je najbolje ogleda u njegovoj pjesmi *Lung ch'eng lu*. Ona sadrži priču o Li Baiju koji postaje besmrtnan, što implicira da je po mnogima njegova težnja za traženjem besmrtnosti bila iskrena kao u učenjima Daoizma.⁷⁸

⁷³ Kathlyn MAUREN LISCOMB, „Li Bai, a Hero among Poets, in the Visual, Dramatic, and Literary Arts of China“, *The Art Bulletin*, (1999.), 356.

⁷⁴ Yuefu (賦) je vrsta kineske poezije nastala na temelju narodne tradicije i glazbe. Li Bai i Bai Juyi najznačajniji su pjesnici koji su svoju poeziju stvarali na temelju yuefu tradicije. (<https://www.britannica.com/art/yuefu-Chinese-poetic-form>).

⁷⁵ Kathlyn MAUREN LISCOMB, „Li Bai, a Hero among Poets, in the Visual, Dramatic, and Literary Arts of China“, *The Art Bulletin*, (1999.), 354 – 355.

⁷⁶ Kathlyn MAUREN LISCOMB, n.dj. 355.

⁷⁷ Kathlyn MAUREN LISCOMB, n.dj. 353.

⁷⁸ Everett EDWARDS, „Notes on Some Poets and Poetry of the T'ang Dynasty“, *Bulletin of the School of Oriental Studies, University of London* (1934.), 582.

5. Du Fu

Du Fu, također poznat kao Tu Fu, bio je važan kineski pjesnik koji je živio tijekom dinastije Tang, od 712. do 770. godine.⁷⁹ Smatra se jednim od najvećih pjesnika u kineskoj književnosti i jednim od najutjecajnijih pjesnika svih vremena. Du Fu je rođen u provinciji Henan, a njegovo pjesničko djelo obuhvaća široki raspon tema.⁸⁰ Njegove pjesme obuhvaćaju političke, socijalne, filozofske, ljubavne i prirodne teme. Kao dijete obrazovanog plemićkog podrijetla, Du Fu je bio svjestan društvenih nepravdi i neprilika s kojima se susretao u svoje vrijeme, a to se odražava u njegovim pjesmama. Du Fu je često opisivao patnju i nesigurnost koje su pratile dinastijske ratove, prirodne katastrofe i druge probleme s kojima se Kina suočavala. Njegove pjesme odražavaju suosjećanje prema ljudima koji su trpjeli i izražavaju ogorčenje prema korupciji, nepravdi i političkim neredima.⁸¹ Du Fu je koristio slike i metafore kako bi prenio duboke emocije i osjećaj tuge i gubitka. On spada u grupu pjesnika koja je odlučno krenula u stvaranje novog načina pisanja pjesama temeljenih na ideji da poezija nije sredstvo za glorificiranje vlastitih vrlina, već način služenja ljudima te iskazivanja puta kojim bi pojedinac trebao krenuti.⁸² Njegova poezija također je prožeta ljubavlju prema prirodi. Vješto je opisivao krajolike, promjene godišnjih doba, cvjetanje cvijeća i pjevanje ptica. Njegovi opisi prirode često su bili prožeti refleksijama o prolaznosti vremena i nestalnosti ljudskog postojanja. Du Fu je također poznat po svojoj tehničkoj vještini. Njegova poezija karakterizira preciznost izražavanja, bogatstvo slika, dubina misli i pažljivo oblikovane stihove. Njegova upotreba ritma, rime i strukture doprinijela je izvanrednoj ljepoti njegovih pjesama.⁸³ Idealizam kojim su prožete njegove pjesme temelji se na entuzijazmu mnogobrojnih Budista i Daoista te starim Konfucijanskim učenjem.⁸⁴ Unatoč svojoj iznimnoj pjesničkoj vještini, Du Fu nije bio široko priznat tijekom svog života. Ipak, njegov utjecaj na kinesku književnost postao je nevjerovatno nakon njegove smrti, a njegove pjesme postale su klasična literatura koju su divljenjem čitali mnogi pjesnici i književni kritičari.⁸⁵

Du Fu je postao simbol otpora, snage i humanosti. Njegova poezija i danas se smatra

⁷⁹ Daniel HSIEH, „Du Fu “Gazing at the Mountain““, *Chinese Literature*, (1994.), 1.

⁸⁰ Hung, W. *Tu Fu: China's Greatest Poet*. Harvard University Press, Harvard. 1952, 19.

⁸¹ Chou, Eva Shan. *Reconsidering Tu Fu: Literary Greatness and Cultural Context*. Cambridge University Press, Cambridge. 1995, 16-17.

⁸² Everett EDWARDS, „Notes on Some Poets and Poetry of the T'ang Dynasty“, *Bulletin of the School of Oriental Studies, University of London* (1934.), 591.

⁸³ Paul ROUZER, „Du Fu and the Failure of Lyric“ *Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews*, (2011.), 42.

⁸⁴ Everett EDWARDS, „Notes on Some Poets and Poetry of the T'ang Dynasty“, *Bulletin of the School of Oriental Studies, University of London* (1934.), 591-592.

⁸⁵ Paul ROUZER, „Du Fu and the Failure of Lyric“ *Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews*, (2011.), 42

remek-djelom kineske književnosti, a njegovo nasljeđe živi kroz stoljeća kao inspiracija mnogim pjesnicima diljem svijeta. Du Fu, također poznat kao “Pjesnik povjesničar“ što je osobito bitno kada kroz njegova djela analiziramo povijesne događaje koji su se dogodili za vrijeme njegovog života.⁸⁶ Njegova poezija obuhvaća širok raspon tema, od političkih i društvenih pitanja do introspektivnih refleksija o ljudskom postojanju. Glavna obilježja pjesama Du Fua, jednog od najvećih pjesnika kineske književnosti, uključuju socijalnu kritiku, emocionalne dubine, prirodne pejzaže, tehničke vještine i refleksiju o prolaznosti života.⁸⁷ Du Fu je često kritizirao političke, društvene i ekonomske probleme svog vremena. Njegove pjesme izražavaju nezadovoljstvo nepravdom, korupcijom, ratovima, glađu i patnjom koju su ljudi proživljavali. Bio je izuzetno osjetljiv na patnje običnih ljudi i koristio je poeziju kao način da izrazi njihovu tugu i bijes. Pjesme Du Fua prožete su snažnim emotivnim nabojem. Ispisivao je svoje osobne osjećaje, poput tuge, usamljenosti, ogorčenja i očaja što je vidljivo u njegovoj pjesmi *Sam, tragajući za cvijećem pored rijeke*. Njegovi stihovi otkrivaju njegovu duboku introspekciju i unutarnje borbe što se očituje u pjesmama *Pored rijeke*, *Jutarnja kiša* i *Izražavajući što sam osjetio*. Du Fu je majstorski opisivao prirodu i pejzaže, pogotovo u njegovoj najpoznatijem djelu *Zureći u sveto brdo*. Njegove pjesme često prikazuju ljepotu prirode, slike krajolika, rijeke, planine i cvijeća. Ali isto tako, kroz opise prirode, prenosi i dublje poruke o prolaznosti, promjenama i tjeskobi ljudskog postojanja, što je jednako tako očito u pjesmi *Zureći u sveto brdo*. Du Fu je bio iznimno vješt pjesnik s bogatim vokabularom i stilskim tehnikama. Njegove pjesme odlikuje preciznost izraza, pažljivo birane riječi, ritam i harmonija. Kombinirao je različite stilske figure poput metafora, simbola i personifikacija kako bi prenio svoje ideje i osjećaje na sugestivan način. Du Fu je često razmišljao o prolaznosti ljudskog postojanja, vrijednostima, životu i smrti. Njegove pjesme prenose duboku svijest o prolaznosti vremena, promjenama, nestalnosti i nepredvidljivosti života. Ta filozofska tema daje njegovim stihovima dublji sloj i univerzalnu dimenziju.

Pjesme Du Fua ostavile su trajan utjecaj na kinesku književnost i smatraju se remek-djelima svjetske književnosti. Njegova sposobnost da istovremeno izrazi društvene nepravde i intimne emocije, te da prenese ljepotu prirode i prolaznost života, čini ga jednim od najvažnijih i najomiljenijih pjesnika u kineskoj kulturi.⁸⁸

Du Fu je bio svjedok mnogih političkih i socijalnih previranja svog vremena. Kina je bila

⁸⁶ Hung, W. *Tu Fu: China's Greatest Poet*. Harvard University Press, Harvard. 1952, 1.

⁸⁷ Grefory MAGAI PATTERSON, „Du Fu's Ethnographic Imagination: Local Culture and its Contexts in the Kuizhuo Poems“, Harvard University Press, (2007.), 31

⁸⁸ Paul ROUZER, „Du Fu and the Failure of Lyric“ *Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews*, (2011.), 53.

pogođena ratovima, pobunama, glađu i prirodnim katastrofama, a Du Fu je koristio svoju poeziju kako bi izrazio tugu i ogorčenje zbog patnje i nepravde.⁸⁹ Njegove pjesme često prikazuju snagu i hrabrost običnih ljudi te izražavaju kritiku vlasti i društvenih nepravdi. Njegove riječi su se uspinjale iz dubine njegova srca i otkrivale su suosjećanje prema patnji drugih.⁹⁰ Nakon Du Fuove smrti, njegova poezija postala je simbol otpora i nade. Njegovi stihovi su postali izvor inspiracije za mnoge kasnije pjesnike, a njegov utjecaj na kinesku književnost je neprocjenjiv. Du Fu je ostavio trajni pečat u povijesti književnosti, a njegova poezija i danas se divi zbog svoje dubine, emotivne iskrenosti i univerzalnih tema s kojima se svatko može poistovjetiti.⁹¹

Du Fu je u svojim pjesmama često opisivao vlastita iskustva iz rata. Kao sudionik i svjedok vojnih sukoba tijekom An Lushan ustanka i drugih ratnih događaja, Du Fu je prenosio svoje osobne dojmove, emocije i doživljaje u svojoj poeziji. U mnogim pjesmama, Du Fu opisuje svoje susrete s ratom, bijeg iz opkoljenog grada, teškoće putovanja i patnje koje je doživio kao izbjeglica. Najistaknutije pjesma u kojima Du Fu opisuje vojne sukobe su: *Chunwang*, *Balada o ratnim kočijama* i *Misli na druge dane*. Opisuje strahote rata, uništavanje gradova, glad, bolesti i smrt koje su pratile vojne sukobe. Također je opisivao nedaće i nepravde s kojima se susretao kao vojnik, kao i neuspjehe i korupciju u vojnoj administraciji. Njegove pjesme često prikazuju moralnu degradaciju i patnju običnih ljudi koji su bili žrtve ratnih zbivanja. Du Fu je bio izrazito osjetljiv na patnje drugih i često je koristio svoju poeziju kako bi izrazio sućut prema stradalima i kritizirao nepravde i neuspjehe vladajućih slojeva. Njegove pjesme o ratu odražavaju njegovu empatiju i moralnu osjetljivost prema ljudskim stradanjima. Iako su njegove pjesme o ratu duboko osobne, one također odražavaju opće ljudske teme i iskustva koja su prepoznatljiva i relevantna za šire društvo.⁹² Du Fu je kroz svoju poeziju pokušavao prenijeti i izraziti dublje razumijevanje i suosjećanje s ljudskim patnjama izazvanim ratom. *Pjesma o bijegu iz glavnog grada* opisuje bijeg iz glavnog grada Chang'ana tijekom An Lushan pobune. Du Fu opisuje svoj put kroz ratom poharane krajeve, opasnosti koje je susretao i teškoće koje je preživio kao izbjeglica.

Zureći u gorje Tai je poznata pjesma Du Fua koja izražava njegove introspektivne misli i tugu dok gleda na planinu Tai. Ova pjesma odražava Du Fuovu duboku usamljenost, patnju i

⁸⁹ Paul ROUZER, „Du Fu and the Failure of Lyric“ *Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews*, (2011.), 40.

⁹⁰ Paul ROUZER, n.dj. 42.

⁹¹ Grefory MAGAI PATTERSON, „Du Fu's Ethnographic Imagination: Local Culture and its Contexts in the Kuizhuo Poems“, *Harvard University Press*, (2007.), 37-38.

⁹² Chou. Eva SHAN. *Reconsidering Tu Fu: Literary Greatness and Cultural Context*. Cambridge University Press, Cambridge. 1995, 71-73.

refleksiju tijekom teških vremena. Pjesma započinje pjesnikom upitom samome sebi kako uopće opisati planinu Tai. Dok pjesnik iz daljine promatra planinu Tai, jednu od pet svetih kineskih planina, pjesma bilježi njegove emocije čežnje, poniznosti i strahopoštovanja. U prvom retku pjesme autor izražava želju da ponovno vidi planinu Tai nakon dugog izbjivanja. Svoj sadašnji dom naziva "moja skromna kuća" kako bi naglasio da je udaljen od planine. Ovo uspostavlja ton pjesme i naglašava pjesnikovu čežnju i usamljenost. Pjesnik osjeća poniznost i beznačajnost kada gleda na vrh. Shvaćajući ogromnu razliku u veličini između neizmjernosti prirode i posebnog ljudskog postojanja, on se suprotstavlja maloj mahovini i travi koja raste u podnožju planine. Kineska poezija često istražuje ideju ljudske beznačajnosti u prisutnosti prirode, što odražava taoistički pogled na suživot čovjeka i prirode. Du Fu razmišlja o prolaznoj biti života dok pjesma poprima filozofski zaokret. Kaže da je planina izdržala mnogo godina, vidjevši nekoliko generacija koje dolaze i odlaze. On razmatra prolaznost života i nepostojanost ovog koncepta. U posljednjim redcima pjesme, Du Fu izražava svoju želju da živi blizu planine Tai kako bi pronašao mir i spokoj. Želi voditi jednostavan život, slobodan od užurbanosti vanjskog svijeta i u miru sa svijetom prirode. Ova je ideja u skladu s taoističkom filozofijom traženja spokoja i usklađivanja s ciklusima prirode.

6. Wang Wei

Wang Wei bio je važan kineski pjesnik, kaligraf, slikar i službenik koji je živio tijekom dinastije Tang, od 699. do 759. godine.⁹³ Smatra se jednim od najvećih pjesnika svog vremena i jednim od najutjecajnijih pjesnika kineske književnosti uopće.⁹⁴ Wang Wei otputovao je u glavni grad Chang'an kako bi participirao u ispitu za službenika administracije Tang dinastije.⁹⁵ Wang Wei je rođen u obrazovanoj obitelji i to je jedan od razloga zašto je imao privilegiranu poziciju kao visoki službenik na carskom dvoru.⁹⁶ Kao vrlo mlad postao je pomoćni državni tajnik na dvoru, a tu funkciju napustio je kada je umrla njegova žena.⁹⁷ Nakon toga se povukao s političke scene i posvetio se umjetnosti te otišao živjeti na planinu Chung-nan.⁹⁸

Njegove pjesme odlikuje jednostavnost, optimizam, smirenost i introspekcija.⁹⁹ Nije se služio metaforom jer je gledao na stvari i događaja koje opisuje u svojim pjesmama onim očima kojima one vide sebe, a ne pjesničkim kao što je učestalo u zapadnoj kulturi.¹⁰⁰ Wang Wei često opisuje prirodu, pejzaže, pustinje, rijeke i planine. Poznat je također kao Budistički pjesnik zbog svoje sklonosti ka uporabi religioznih elemenata iz Budizma u svojim pjesmama.¹⁰¹ Postojala su samo dva puta kojima su kineski učenjaci mogli krenuti za vrijeme Tang dinastije. Jedan je bio prema birokratskom aparatu države te podvrgavanju služenja vladaru i vlasi, dok je drugi bio prakticiranje Budizma i Daoizma prema osobnim uvjerenjima.¹⁰² Putem budističkih uvjerenja krenuo je Wang Wei, iako je bio predodređen s obzirom na svoj obiteljski status na službu u vladi. No, usprkos tome Wang Wei je u svojim pjesmama također poticao na stapanje s „Putem“, Daoističkim konceptom prihvaćanja rijeke koja teče.¹⁰³ Njegove pjesme pune su slika i zvukova, a istovremeno izražavaju filozofske i duhovne ideje. Duboko je promišljao o prolaznosti života, prirodi, egzistenciji i smislu. Njegove pjesme često reflektiraju budističke koncepte kao što su prosvjetljenje, nirvana i jedinstvo s prirodom.¹⁰⁴ Kako je povezanost s Tibetom i Indijom postajala sve veća Budizam se sve više širio Kina, a jednako tako širili su se i prijevodi budističkih religioznih spisa. Rezultat toga je inkorporiranje indijskog poetičnog

⁹³ Witter BYNNER, *Translating Wang Wei*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999, 272.

⁹⁴ Sam HAMILL, „Wang Wei and Saigyō: Two Buddhist Mountain Poets“, *The American Poetry Review*, (1993.), 45.

⁹⁵ Chang. H.C. *Chinese Literature 2: Nature Poetry*. Columbia University Press. New York. 1977, 50.

⁹⁶ Chang. H.C. n.dj. 58.

⁹⁷ Witter BYNNER, *Translating Wang Wei*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999, 273.

⁹⁸ Witter BYNNER, n.dj. 273.

⁹⁹ Witter BYNNER, n.dj. 272.

¹⁰⁰ Pauline YU, „Metaphor and Chinese Poetry“, *Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews*, (1981.), 209.

¹⁰¹ Sam HAMILL, „Wang Wei and Saigyō: Two Buddhist Mountain Poets“, *The American Poetry Review*, (1993.), 45.

¹⁰² Everett EDWARDS, „Notes on Some Poets and Poetry of the T'ang Dynasty“, *Bulletin of the School of Oriental Studies*, University of London (1934.), 581.

¹⁰³ Witter BYNNER, *Translating Wang Wei*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999, 273.

¹⁰⁴ Sam HAMILL, „Wang Wei and Saigyō: Two Buddhist Mountain Poets“, *The American Poetry Review*, (1993.), 46.

sustava kojim se koristio i sam Wang Wei.¹⁰⁵ On se, osim svojim literarnih dijela, također bavio slikanjem i kaligrafijom. Njegova umjetnost odražava iste estetske vrijednosti kao i njegova poezija - jednostavnost, suptilnost i ljepotu prirode.¹⁰⁶

Utjecaj Wang Weija na kinesku književnost bio je značajan. Njegove pjesme su se često proučavale, a mnogi pjesnici nakon njega su bili nadahnuti njegovim stilom i temama. Njegova umjetnost ostavila je dubok trag u kineskoj kulturi, a njegova ostavština i danas su cijenjeni kao remek-djela književnosti i umjetnosti.¹⁰⁷

Glavna obilježja umjetnosti Wang Weija, bilo da se radi o njegovoj poeziji, slikarstvu ili kaligrafiji su jednostavnost, priroda i pejzaž, introspekcija i duhovnost, suptilnost i delikatnost, harmonija i ravnoteža. Njegove pjesme, slike i kaligrafije ne koriste suvišne riječi ili detalje, već se fokusiraju na suštinu i esenciju.¹⁰⁸ Wang Wei je često tematizirao prirodu i pejzaže u svojim umjetničkim djelima. Opisivao je planine, rijeke, pustinje i druge prirodne elemente. Njegovi pejzaži bili su jednostavni, ali istovremeno su prenosili duboke osjećaje i duhovnu dimenziju. Wang Wei je bio duboko refleksivan pjesnik i umjetnik.¹⁰⁹ Njegove pjesme i slike često izražavaju duhovne ideje, propitivanje života, prolaznosti vremena i traženje unutarnjeg mira. Wang Wei je bio majstor suptilnosti u svojoj umjetnosti. Njegove pjesme i slike koriste suptilne nijanse, tihe zvukove i pažljivo odabrane motive. Wang Wei je naglašavao harmoniju i ravnotežu u svojim djelima.

U planinama je jedno od najpoznatijih djela Wang Weia. Opisuje njegovu ljubav prema prirodi i povratak u mirnu i izoliranu planinu gdje se može udaljiti od svakodnevnih briga i naći unutarnji mir. Ovom pjesmo Wang Wei dočarava zvukove prirode koja je okružen. U pjesmi se naslućuje njegova otuđenost od ljudi, ali i povezanost s prirodom. Ova pjesma sastoji se od samo četiri stiha, ali u njoj su inkorporirani osjećaji suptilne povezanost sa prirodom. *Slikanje preko stijena* izražava povezanost Wang Weia sa slikarstvom. Opisuje kako Wang Wei slika krajolike na stijeni, koristeći boje prirode da bi stvorio sliku koja odražava ljepotu i sklad. *Pjesma o usamljenom hramu* opisuje posjet usamljenom hramu. Izražava osjećaj duboke kontemplacije i pronalaženja duhovne inspiracije u tišini i miru hrama. *Sretan susret* opisuje susret između Wang Weia i prijatelja iz djetinjstva. Izražava radost i sreću koju osjeća zbog

¹⁰⁵ Everett EDWARDS, „Notes on Some Poets and Poetry of the T'ang Dynasty“, Bulletin of the School of Oriental Studies, University of London (1934.), 587.

¹⁰⁶ Ferguson. J. *Chinese Painting*. University of Chicago Press. Chicago. 1927, 230.

¹⁰⁷ Sam HAMILL, „Wang Wei and Saigyō: Two Buddhist Mountain Poets“, The American Poetry Review, (1993.), 47.

¹⁰⁸ Sam HAMILL, „Wang Wei and Saigyō: Two Buddhist Mountain Poets“, The American Poetry Review, (1993.), 45-47.

¹⁰⁹ Owen. S. *An Anthology of Chinese Literature: Beginnings to 1911*. W.W. Norton. New York. 1996, 393.

ponovnog susreta s voljenom osobom. *Pjesma o prelasku preko rijeke* Wang Wei opisuje svoje iskustvo prelaska preko rijeke na brodu. Pjesma prikazuje sliku mirne i reflektirajuće scene prelaska preko vode.. Njegova poezija često ističe ljubav prema prirodi, kontemplaciju, duhovnost i ljepotu svijeta oko nas.

7. Bai Juyi

Bai Juyi, također poznat kao Bo Juyi, bio je važan kineski pjesnik i državni službenik koji je živio tijekom dinastije Tang, od 772. do 846. godine.¹¹⁰ Smatra se jednim od najznačajnijih pjesnika kineske književnosti i jednim od "četvorice genija dinastije Tang".¹¹¹ Bai Juyi je bio rođen u obitelji intelektualaca i sam je imao uspješnu karijeru kao državni službenik. Iako je obnašao razne položaje, uključujući i položaj ministra, Bai Juyi je ostao povezan s običnim ljudima i njihovim poteškoćama.¹¹² Njegova poezija odražava duboko saosjećanje s patnjama običnih ljudi i kritiku društvene nepravde i može se podijeliti na dva dijela. *Fengyu* i *xianshi* je generalan podijela Bai Juyijeve poezije. *Fengyu* je satirična poezija, dok je *xianshi* osoba poezija.¹¹³ Kroz svoje satirične pjesme, s svojim izravnim moralnim poukama, Bai Juyi najviše se bori s društvenom kritikom. U njegovim osobnim poezijama on pažljivo gradi vlastitu sliku utjelovljenu u jedinstveni način života također simboliziranu kroz zemljoposjednika u istočnoj prijestolnici carstva.¹¹⁴ Stil pjesama Bai Juyija odlikuje se jasnoćom izraza, jednostavnošću i emotivnom iskrenošću. Njegove pjesme često se bave univerzalnim temama poput ljubavi, prirode, prolaznosti života i moralnih pitanja. Njegovi stihovi su prožeti snažnim emocionalnim nabojem i lakoćom čitatelju prenose slike i osjećaje.¹¹⁵ Bai Juyi je poznat po svojoj društvenoj angažiranosti i pisanju političkih pjesama. Kritizirao je korupciju, nepravedne poreze, ratove i nepravdu u društvu. Njegova poezija izražava žaljenje za patnjom običnih ljudi i poziva na pravednost i empatiju. Osim političkih pjesama, Bai Juyi je također pisao o ljubavi, prirodi i duhovnim temama. Njegove pjesme o prirodi prenose ljepotu i mir prirodnih krajolika, dok pjesme o ljubavi istražuju složenost ljudskih odnosa i emocionalnih iskustava.¹¹⁶ Bai Juyi je ostavio dubok utjecaj na kinesku književnost. Njegova poezija bila je popularna tijekom njegovog života i ostala je važna i nakon njegove smrti. Njegove pjesme su se često proučavale i divljene, a njegov utjecaj proteže se na kasnije generacije pjesnika.¹¹⁷

¹¹⁰ Xiaosha YANG, „Having It Both Ways: Manors and Manners in Bai Juyi's Poetry“, *Harvard Journal of Asiatic Studies*, (1996.), 123.

¹¹¹ Anna M. SHIELDS, „Remembering When: The Use of Nostalgia in the Poetry of Bai Juyi and Yuan Zhen“, *Harvard Journal of Asiatic Studies*. (2006.), 322.

¹¹² Xiaosha YANG, „Having It Both Ways: Manors and Manners in Bai Juyi's Poetry“, *Harvard Journal of Asiatic Studies*, (1996.), 125.

¹¹³ Xiaosha YANG, n.dj. 124.

¹¹⁴ Xiaosha YANG, n.dj. 124.

¹¹⁵ Xiaosha YANG, n.dj. 126.

¹¹⁶ Xiaosha YANG, n.dj. 127-128.

¹¹⁷ Anna M. SHIELDS, „Remembering When: The Use of Nostalgia in the Poetry of Bai Juyi and Yuan Zhen“, *Harvard Journal of Asiatic Studies*. (2006.), 331.

Bai Juyi je bio ne samo veliki pjesnik, već i humanist i kritičar nepravde. Njegovo nasljeđe i danas su cijenjeni zbog njegove sposobnosti da izrazi ljudske emocije, suoči se s društvenim problemima i pronalazi ljepotu u svijetu oko nas.¹¹⁸ Socijalna osjetljivost bila je jedna od karakteristika po kojoj je Bai Juyi bio poznat po svojoj dubokoj empatiji prema običnim ljudima i njihovim poteškoćama. Njegove pjesme često kritiziraju društvenu nepravdu, korupciju i nepravedne prakse. Izražavao je svoje mišljenje o problemima poput siromaštva, poreznog tereta i nejednakosti. Emotivna iskrenost u pjesmama Bai Juyija obilježene su iskrenim izražavanjem osjećaja. On je bio sposoban prenijeti duboke emocije kao što su tuga, radost, ljubav, usamljenost i očaj.¹¹⁹ Njegovi stihovi često diraju u srce čitatelja, jer se lako mogu poistovjetiti s univerzalnim ljudskim iskustvima. Bai Juyi je koristio jednostavan jezik i izravan stil pisanja.¹²⁰ Njegove pjesme su lako razumljive i pristupačne, bez suvišnih stilskih figura ili komplicirane simbolike. Njegove riječi su bile jasne i čiste, što je pridonijelo širokoj popularnosti njegovih pjesama. Tematska raznolikost u kojoj je Bai Juyi pokrивao širok raspon tema u svojim pjesmama. Pored socijalnih i političkih pitanja, pisao je o ljubavi, prirodi, prijateljstvu, duhovnosti i povijesti. Njegove pjesme često donose duboke introspekcije i refleksije o ljudskom postojanju. Bai Juyi je često koristio lirski izražaj u svojim pjesmama. Njegovi stihovi su melodični, ritmični i puni slikovitih opisa. Ponekad je koristio metafore, usporedbe i druge stilističke figure kako bi pojačao svoje izražavanje i stvorio žive slike u umu čitatelja.¹²¹

Bai Juyi je bio pjesnik čija su djela ostavila trajan utjecaj na kinesku književnost. Njegova sposobnost da kritički promišlja društvo, izrazi ljudske emocije i stvori snažne slike pomoću jasnog i jednostavnog jezika čini ga jednim od najvoljenijih pjesnika u kineskoj književnosti.

¹¹⁸ Christopher M.B. NUGENT, *Literary Collections in Tang China*, Williams Collage, (2007.), 10.

¹¹⁹ Xiaosha YANG, „Having It Both Ways: Manors and Manners in Bai Juyi's Poetry“, *Harvard Journal of Asiatic Studies*, (1996.), 133.

¹²⁰ Xiaosha YANG, n.dj. 129.

¹²¹ Xiaosha YANG, n.dj. 134.

8. Li Shangyin

Li Shangyin bio je kineski pjesnik i književnik koji je živio tijekom dinastije Tang, u 9. stoljeću. Li Shangyin rođen je 813. godine u gradu Henei. Potjecao je iz obitelji intelektualaca i bio je blizak s pjesnikom Bai Juyijem.¹²² Kao i mnogi učeni ljudi tog vremena Li Shangyin je studirao za kineski državni ispit te je naposljetku postao činovnik u carskoj administraciji. Unatoč svom uspjehu kao službenik, Li Shangyin je bio poznat po svom nekonvencionalnom ponašanju i nemirnom duhu.¹²³ Njegov temperament i kritički stav prema političkim prilikama u to vrijeme doveli su do toga da je nekoliko puta bio otpuštan s položaja ili premještan na manje važne dužnosti. Li Shangyin je živio u doba političkih previranja i socijalnih nemira u Kini.¹²⁴ Njegova poezija odražava ne samo njegovu unutarnju melankoliju i tugu, već i kritiku društvenih nepravdi i političkih nereda. Njegove pjesme često su bile obojene osjećajem gubitka, nesigurnosti i duboke introspekcije. Unatoč tome što nije bio široko priznat za svog života, Li Shangyin je bio izuzetno plodan pjesnik. Navodno je napisao više od 900 pjesama, ali mnoge od njih su izgubljene ili nedostupne.¹²⁵ Njegove pjesme kasnije su priznate kao iznimno važne i utjecajne u kineskoj književnosti. Li Shangyin je umro oko 858. godine, ali njegovo nasljeđe je ostalo živo i cijenjeno.¹²⁶ Njegova poezija je bila inspiracija za mnoge kasnije kineske pjesnike, a njegov izuzetan stil i duboko introspektivne teme prepoznati su kao značajan doprinos kineskoj književnosti. Danas se Li Shangyin smatra jednim od najvažnijih pjesnika kasnog kineskog klasičnog razdoblja, a njegova poezija i dalje privlači pažnju i divljenje ljubitelja književnosti diljem svijeta.¹²⁷

Smatra se jednim od najistaknutijih pjesnika tog razdoblja i jednim od najvažnijih pjesnika kasnog kineskog klasičnog razdoblja. Li Shangyin je bio poznat po svojoj inovativnoj i introspektivnoj poeziji. Glavna obilježja poezije Li Shangyina uključuju eksperimentiranje s jezikom, introspekcija i melankolija, estetska osjetljivost, kontrast i paradoks, utjecaj daoizma i budizma.¹²⁸ Li Shangyin je bio poznat po svojoj eksperimentalnoj uporabi jezika i stilskih figura. Koristio je neobične metafore, usporedbe i simbole kako bi izrazio svoje ideje i osjećaje. Pjesme Li Shangyina odražavaju njegovu introspektivnu prirodu i duboku melankoliju.

¹²² Graham. A. C. *Poems of the Late T'ang*. New York Review of Book, New York, 1977, 141

¹²³ Paola IOVENE, „Why Is There a Poem in This Story? Li Shangyin's Poetry, Contemporary Chinese Literature, and the Futures of the Past“, *Harvard Journal of Asiatic Studies*, 71-72.

¹²⁴ Graham. A. C. *Poems of the Late T'ang*. New York Review of Book, New York, 1977, 141

¹²⁵ Graham. A. C. n.dj. 142.

¹²⁶ Graham. A. C. n.dj. 142-143.

¹²⁷ Hilton. David. *Classical Chinese Poetry: An Anthology*. Ferrar, Straus and Giroux, New York. 2008, 308.

¹²⁸ Paola IOVENE, „Why Is There a Poem in This Story? Li Shangyin's Poetry, Contemporary Chinese Literature, and the Futures of the Past“, *Harvard Journal of Asiatic Studies*, str. 73.

Izražavao je osjećaj tuge, prolaznosti vremena, usamljenosti i ljubavi koja nije ostvarena. Njegove pjesme često istražuju unutarnji svijet i složene emocije ljudskog postojanja. Li Shangyin je bio vrlo osjetljiv na estetiku i ljepotu. Njegove pjesme opisuju prirodu, pejzaže, umjetnost i ljepotu ženske ljubavi.¹²⁹ Koristio je bogatu slikovitost i detaljne opise kako bi dočarao vizualnu i emocionalnu ljepotu svojih tema. Li Shangyin je koristio kontraste i paradokse u svojim pjesmama. Povezivao je suprotne elemente kao što su svjetlo i tama, ljepota i propadanje, radost i tuga. Ovi kontrasti dodaju dublje značenje i složenost njegovim pjesmama.¹³⁰ Filozofija Daoizma i budizma imala je značajan utjecaj na Li Shangyina.¹³¹ Njegove pjesme često istražuju koncepte poput prolaznosti, prolaznosti života, traženja unutarnjeg mira i razumijevanja prirode postojanja.

¹²⁹ Paola IOVENE, n.dj. 76.

¹³⁰ Graham. A. C. *Poems of the Late T'ang*. New York Review of Book, New York, 1977, 144.

¹³¹ Graham. A. C. n.dj. 141.

9. Pjesme o vojnim sukobima

9.1. Li Baijeve pjesme o vojnim sukobima

Tijekom Tang dinastije carstvu su prijeli konstantni upadi plemena koji su se nalazili na rubovima carstva. Pjesma koja opisuje kako se carska vojska branila od upada barbara je i *Pored velikog zida* od Li Baija.

塞下曲六首

其四

白马黄金塞，云砂绕梦思。
那堪愁苦节，远忆边城儿。
萤飞秋窗满，月度霜闺迟。
摧残梧桐叶，萧飒沙棠枝。
无时独不见，流泪空自知。

其五

塞虏乘秋下，天兵出汉家。
将军分虎竹，战士卧龙沙。
边月随弓影，胡霜拂剑花。
玉关殊未入，少妇莫长嗟。¹³²

Pored velikog zida

Došla je barbarska horda s jeseni
Otišla je carska vojska iz kuće Han.
General je podijelio tigrove,
I dine Bijelog Zmaja su sada
Kamp hrabrih.

¹³² 塞下曲六首 (By The Great Wall), Li Bai

(<https://baike.baidu.com/item/%E5%A1%9E%E4%B8%8B%E6%9B%B2%E5%85%AD%E9%A6%96/8720317>)

Mjesec u divljini

Prati kretanje svog luka,

I na njegovom maču pustinjski mraz cvjeta.

Nije čak ni ušao s ove strane prolaza Jewel Gate.

Ali nemoj uzdahnuti dugo, o mala ženo!

On jaše na svom bijelom jurišu pored Zlatne utvrde,

Ona luta snovima usred pustinjskih oblaka i pijeska.

Doba je tuge koju ona jedva može podnijeti,

Razmišlja o svom ljubavniku vojniku na graničnoj tvrđavi.

Krijesnice, koje lete, roje joj se na prozoru,

Dok mjesec polako prelazi preko njene samotne sjenice.

Listovi zelene paulonije su otrcani;

A grane sha-tunga zapucale su i osušene

Nema ni časa a ona sama, neviđena,

Plače - samo da bi saznala koliko su sve njene suze uzaludne

Pjesma *Pored velikog zida*, kao što i samo ime kaže, najprije opisuje veličanstveni Kineski zid. Pokraj Kineskog zida pjesnik osjeća osjećaj usamljenosti. U tom kontekstu, Kineski zid je simbol vječnosti i snage, obrambena građevina izgrađena da zaštiti Kinu od invazija i napada drugih naroda i plemena. Li Baijev fokus je na prikazu rasporeda i položaja carskih vojski, s posebnim naglaskom na to gdje su se nalazile najhrabrije trupe. Pred tim zidom pjesnik je duboko dirnut i nadahnut, ali istovremeno spoznaje kratkoću života. U drugom dijelu pjesme Li Bai naglašava kontrast između vječnosti prirode i prolaznosti ljudskog života. Opisano je da se planine i rijeke nisu mijenjale tisućama godina, a ljudi dolaze i odlaze poput oblaka koji prolazi. Taj kontrast pokazuje da je priroda nemjerljiva i vječna u usporedbi s prolaznošću ljudskih postignuća. Pjesnik zatim izražava svoju tugu zbog propadanja ljudskih postignuća, poput palača i hramova, koji su nekoć bili središta moći, a sada su relikti prošlosti. U usporedbi s nepromjenjivom prirodom, prolazni i nepostojani ljudski tragovi činili su ga duboko izgubljenim i melankoličnim. Na kraju pjesme, Li Bai izražava svoje žaljenje što je bio prisiljen napustiti ovo mjesto, ali nam ostavlja i kratko razmišljanje o veličanstvenosti prirode i života.

Pjesma postiže osjećaj tuge i melankolije, istovremeno izražavajući divljenje prema veličanstvenosti prirode i svjesnost prolaznosti ljudskog postojanja. *Pored velikog zida* jedna je od Li Baijevih mnogih pjesama koje objedinjuju prirodne motive, introspekciju i meditaciju. Život je kratak. Ona ističe teme koje se ponavljaju u njegovom radu, kao što su ljubav prema prirodi, duhovnost i svijest o prolaznosti ljudskih postignuća.

关山月

明月出天山， 苍茫云海间。
长风几万里， 吹度玉门关。
汉下白登道， 胡窥青海湾。
由来征战地， 不见有人还。
戍客望边邑， 思归多苦颜。
高楼当此夜， 叹息未应闲。¹³³

Mjesec na utvrđeno prolazu

Sjajni mjesec diže se s Nebeske planine
U beskrajnoj izmaglici oblaka i mora,
I vjetar, koji je došao tisuću milja,
Udara na zidinama prolaza od žada.
Kina maršira svojim ljudima niz Baideng put
Dok tatarske trupe vire preko plavih voda zaljeva.
I budući da niti jedna bitka poznata u povijesti
Nije ponovno poslala svoje borce,
Vojnici se okreću, gledajući prema granici,
I razmišljaj o domu, s čežnjivim očima,
I od onih večeras u gornjim odajama

¹³³ 关山山月月(The Moon At Fortified Pass), Li Bai
(<https://baike.baidu.com/item/%E5%85%B3%E5%B1%B1%E6%9C%88/7037360>)

Koji se ježe i uzdišu i ne mogu odmoriti

Mjesec na utvrđenom prolazu je pjesma Li Baija, koja opisuje scenu vojnika koji prolaze kroz gradska vrata kako bi se susreli s tatarskom vojskom pod mjesečinom. Pjesma izražava strah vojnika koji znaju da nijedan rat neće vratiti kući sve uključene, pa se osvrću na sigurnost granice i misle na svoj dom. Sukob između Tang vojske i tatarskih plemena bio je dug i intenzivan. Jedan od njih opisan je u pjesmi *Mjesec na utvrđenom prolazu* Tatarska plemena, poput Turaka i Ujgura, bila su dobro organizirana i vojno potkovana, te su često koristila konjicu kao glavnu snagu svojih napada.¹³⁴ Bili su vješti konjanici, koji su brzim napadima iznenadili i uništili kineske utvrde i instalacije. Kako bi se oduprla napadu Tatara, dinastija Tang je poduzela niz vojnih akcija. Jedna od glavnih strategija bila je izgradnja i utvrđivanje Kineskog zida kao linije obrane od tatarskih invazija. Kineska vojska također je izvela protunapade i vojne udare protiv tatarskih plemena kako bi održala sigurnost granice.¹³⁵ Unatoč naporima dinastije Tang, sukob s tatarskim plemenima i dalje je bio izazovan, a tatarska plemena su povremeno mogla prodirati na kineski teritorij. Iz ove pjesme možemo zaključiti da granica koju su branili nije bila daleko, jer su vojnici mogli vidjeti svojim očima. vlastite oči. Međutim, Tang vojska je uglavnom zadržala kontrolu i suzbila tatarsku invaziju. Sukobi s tatarskim plemenima bili su stalna prijetnja sigurnosti i stabilnosti dinastije Tang. Vojnim pohodima i izgradnjom obrambenih struktura, kao i političkim i diplomatskim naporima, Tang je uspio zadržati relativnu kontrolu nad sjevernom granicom i potisnuti tatarsku prijetnju. Tekući sukobi utjecali su na političku, vojnu i društvenu dinamiku tog vremena, imajući trajan utjecaj na razvoj kineske povijesti.¹³⁶ Vojni sukobi s tatarskim plemenima tijekom Tang dinastije predstavljaju jedan od mnogih aspekata složenog i raznolikog razdoblja u kineskoj povijesti. Li Bai nije sam bio dio ovog sukoba jer je već bio protjeran kao izdajnik.

9.2. Du Fuove pjesme o vojnik sukobima

俗江边阁

暝色延山径，高斋次水门。

薄云岩际宿，孤月浪中翻。

¹³⁴ Ablet KAMALOV, „Turks and Uighurs During the Rebellion of An Lu-shan Shih Ch'ao-yi (755-762)“, *Central Asiatic Journal*, (2001.), 243-246.

¹³⁵ Ablet KAMALOV, n.dj. 246.

¹³⁶ Ablet KAMALOV, n.dj. 247.

鹤鹤追飞静，豺狼得食喧。

不眠忧战伐，无力正乾坤。¹³⁷

Noćenje u kuli pored rijeke

Večernje se boje zadržavaju na planinskim stazama.

Iza ove radne sobe smještene iznad Riječnog Prolaza,

Na rubu litice, ostaju krhki oblaci

Cijelu noć. Među valovima, usamljena, drhtava

Mjesec. Dok ždralovi odmiču u letu, tiho,

Vukovi reže nad svojom ulovom. Razmišljam dalje

Naši ratovi, besani ovdje i sada

Neumljivo Nebo i Zemlja, nemoćni

Pjesma započinje s Du Fuom koji pronalazi prenoćište na kuli uz rijeku, koja se nalazi na obalama rijeke Jian. Pjesnikov izbor da noći na kuli sugerira osjećaj usamljenosti i introspekcije. Dok gleda prema rijeci, postaje preplavljen osjećajem nostalgije i čežnje. Du Fu živo opisuje prolazne prizore duž rijeke, ističući prolaznost života. Slike brodova koji plove, ribara koji se vraćaju kući i mjesecove svjetlosti koja se ogleda na vodi doprinose kontemplativnoj atmosferi pjesme. Ti prirodni elementi služe kao metafore za prolaznost vremena i prolaznost ljudskog postojanja. Misli pjesnika tada se okreću trenutnom stanju svijeta. On oplakuje nemire i patnje koje rat donosi i izražava svoju želju za mirom i stabilnosti. Du Fuova empatija i saosećanje dolaze do izražaja dok razmišlja o teškoćama s kojima se obični ljudi suočavaju usred kaosa vremena. Prema kraju pjesme, Du Fu usmjerava pažnju na samu

¹³⁷ 俗江边阁 (Overnight At The Riverside Tower), Du Fu

(<https://baike.baidu.com/item/%E5%AE%BF%E6%B1%9F%E8%BE%B9%E9%98%81/4060716>)

kulu uz rijeku. Divi se njezinoj arhitektonskoj veličanstvenosti i povijesti koju simbolizira. Kula postaje simbol trajnih ljudskih dostignuća usred prolaznosti i promjene.

Noćenje u kuli pored rijeke je reflektivna i introspektivna pjesma koja istražuje teme prolaznosti, nostalgije i želje za stabilnošću. Kroz žive slike i kontemplativna razmišljanja, Du Fu poziva čitatelje da promisle o prolaznoj prirodi života i trajnoj ljepoti koju nalazimo u ljudskim stvaranjima. Pjesma je primjer Du Fuove sposobnosti da izrazi duboke emocije i uhvati suštinu ljudskog iskustva.

俗府

清秋幕府井梧寒，独宿江城蜡炬残。
永夜角声悲自语，中天月色好谁看。
风尘荏苒音书绝，关塞萧条行路难。
已忍伶俜十年事，强移栖息一枝安。¹³⁸

Prolazeća noć u sjedištu

Jasna jesen u sjedištu,
drveće hladno pored bunara;
Provodim noć sam u gradu na rijeci,
koristeći sve moje svijeće.
Tužne note truba zvuče kroz dugu noć
dok pričam sam sa sobom;
veličanstveni mjesec visi nasred neba
ali tko gleda?

Beskrajna prašnja oluja nevolja

¹³⁸ 俗府 (Passing The Night At Headquarters) Du Fu
(<https://baike.baidu.com/item/%E5%AE%BF%E5%BA%9C/2736295>)

prekida vijesti i pisma;
granični prijelazi su opasni,
putovanje gotovo nemoguće.

Već sam patio deset godina,
deset godina nemira i nevolja;
sada sam prisiljen prihvatiti mjesto
na ovoj jednoj mirnoj grani

Du Fu u pjesmi *Prolazeća noć u sjedištu* opisuje sjedište vojske koje se za vrijeme Tang dinastije nalazilo u svakom gradu carstva. Pjesma započinje s Du Fuom koji opisuje svoje iskustvo provođenja noći na sjedištu u Luoyangu, glavnom gradu. Luoyang je bio značajan politički i kulturni centar tijekom dinastije Tang. Pjesnikov izbor da noći tamo sugerira njegovo duboko uključanje u poslove carstva i promatranje nemirnih vremena. Du Fu je i sam bio službenik vlade te je usko povezan s birokratskim aparatom carstva. Kao i u mnogim pjesmama Du Fua tako i u ovoj on spominje mjesec koji ima iznimnu važnost u Daoizmu jer predstavlja odsjaj duše. U ovoj pjesmi mjesec bi mogao tumačiti i zrcaliti veličinu carstva Tang obzirom da ispred njega Du Fu dodaje pridjev „veličanstveni“. Du Fu živo opisuje scene rata i njegovog razarajućeg utjecaja na grad. Razmišlja o uništenju i patnji koje uzrokuju neprestani sukobi, ističući kontrast između veličanstvenosti grada u njegovoj povijesnoj prošlosti i trenutnom stanju nemira. Pjesnik izražava empatiju prema običnim ljudima koji su uhvaćeni usred rata. Promatra njihove teškoće, njihovu borbu za preživljavanje i njihovu otpornost u lice teškoća. Du Fuove riječi prenose osjećaj suosjećanja i tuge zbog ljudske patnje koju uzrokuju politička nestabilnost i sukobi. Tijekom pjesme, Du Fu razmišlja o prolaznosti svjetovne moći i prolaznosti ljudskih dostignuća. Promišlja o usponu i padu carstava i prolaznosti slave. Pjesma služi kao podsjetnik na krhkost ljudskog postojanja i prolaznost ljudskih djela, pa čak i onog pisanog. *Prolazeća noć u sjedištu* je pjesma koja pokazuje Du Fuovu kontemplaciju o posljedicama rata i prolaznosti ljudskih postignuća. Pjesnikova empatična prikaza teškoća s kojima se suočavaju obični ljudi dodaje dubinu i emociju pjesmi. Ona odražava njegovu oštru opservaciju svijeta oko sebe i sposobnost prenošenja dubokih istina o ljudskom stanju kroz svoju poeziju.

兵车行

车辚辚，马萧萧，行人弓箭各在腰。
耶娘妻子走相送，尘埃不见咸阳桥。(耶娘 一一作:爷娘)
牵衣顿足拦道哭，哭声直上干云霄。
道旁过者问行人，行人但云点行频。
或从十五北防河，便至四十西营田。
去时里正与裹头，归来头白还戍边。
边庭流血成海水，武皇开边意未已。
君不闻汉家山东二百州，千村万落生荆杞。
纵有健妇把锄犁，禾生陇亩无东西。
况复秦兵耐苦战，被驱不异犬与鸡。
长者虽有问，役夫敢申恨？
且如今年冬，未休关西卒。
县官急索租，租税从何出？
信知生男恶，反是生女好。
生女犹得嫁比邻，生男埋没随百草。
君不见，青海头，古来白骨无人收。
新鬼烦冤旧鬼哭，天阴雨湿声啾啾！¹³⁹

Balada o vojnim kolima

Vagoni zveckaju i lupaju,
konji njišu i ržu,
vojni obveznici marširaju, svaki s lukom i strijelama na boku,
očevi i majke, žene i djeca, trče da ih isprate...
diglo se toliko prašine da se ne vidi most Xian-yang!
I obitelji koje vuku svoju odjeću, lupaju nogama u bijesu,

¹³⁹ 兵车车行行行 (Ballad Of The Army Carts), Du Fu
(<https://baike.baidu.com/item/%E5%85%B5%E8%BB%8A%E8%A1%8C/2808753>)

blokirajući put i plaćući...

ah, zvuk njihovog jauka diže se ravno u juriš na nebo.

A prolaznik pita: "Što se događa?"

Vojnik jednostavno kaže: "Ovo se stalno događa.

Od petnaeste godine neki se šalju da čuvaju sjever,
a čak i s četrdeset neki rade na vojnim farmama na zapadu.

Kad odu od kuće, seoski glavar im mora zamotati turbane;

kad se vrate, sijedi, još uvijek čuvaju granicu.

Granične postaje pune krvi dovoljno da napuni ocean,
a osvajački snovi ratoljubivog cara još uvijek nisu završili.

Nije li to čuo u Hanu, istočno od planina,

postoji dvije stotine prefektura, tisuće i tisuće sela,

ne raste ništa osim trnja?

Pa čak i tamo gdje postoji snažna žena za motiku i oranje,

loši usjevi rastu neuredno na neuređenim poljima.

Još je gore za ljude Qina; oni su tako dobri borci

tjeraju ih iz bitke u bitku kao pse ili kokoši.

Iako ste bili ljubazni da pitate, dobri gospodine,

možda ne bih trebao izraziti takvu ogorčenost.

Ali uzmimo ovu zimu, na primjer,

još uvijek nisu demobilizirali trupe Guanxija,

a poreznici tjeraju sve za zemljišne naknade..

Odakle bi taj novac trebao doći?

Uistinu, zlo je u današnje vrijeme roditi sina,

puno je bolje imati kćeri;

barem možeš udati kćer za susjeda,

ali sin se rađa samo da umre, njegovo tijelo izgubljeno u divljoj travi.

Je li moj gospodar vidio obale Kokonora?
Bijele kosti leže tamo u nanosima, nepokupljene.
Novi duhovi se žale, a stari duhovi plaču,
pod nebom koje se spušta njihovi glasovi plaču na kiši.

Pjesma započinje živopisnim opisom vojnih kola koja prolaze, natovarena vojnicima i njihovim obiteljima. Du Fu predočava mračnu atmosferu, naglašavajući težinu i teret koji nose ta kola. Slika stvara osjećaj kretanja i hitnosti, ističući stvarnosti rata i žrtvu koje podnose mobilizirani vojnici. Du Fu uranja u osobne priče vojnika i njihovih najmilijih, oslikavajući dirljivu sliku ljudske cijene rata. Opisuje obitelji koje se opraštaju s suzama niz lica dok se rastaju s muževima, očevima i sinovima koji se upućuju u bitke. Du Fu je bio svjedok mnogih nemira i sukoba u Kini, uključujući i pobunu An Lushana koja je bila jedna od najvećih unutarnjih pobuna u kineskoj povijesti te jedina koja je imala izravne posljedice na ustroj carstva. U takvim kontekstima i u svjetlu Du Fuove poezije, koja često odražava njegove promišljanja o ratu i njegovim posljedicama, *Balada o vojnim kolima* se može tumačiti kao izraz njegovih osjećaja prema ratnom stanju i patnji vojnika i njihovih obitelji. Prikaz emotivne oluje i srčane boli odražava osjećaj empatije i suosjećanja prema osobama koje je rat zahvatio.

Du Fu ističe kontrast između bogatih dužnosnika koji voze u luksuznim kolačima i običnih vojnika koji podnose teškoće rata gurajući svoja kola. Taj prikaz naglašava nejednak raspodjelu moći i privilegija unutar društva. Tijekom pjesme, Du Fu kritizira vladu zbog nemara prema dobrobiti vojnika i njihovih obitelji. Osuđuje vladare zbog njihove ravnodušnosti prema patnji običnih ljudi i teškoćama koje podnose oni na prvim crtama što je naročito očito u posljednjim stihovima pjesme. Društveni komentar pjesnika naglašava teškoće koje suočavaju marginalizirani i potrebu za pravdom i suosjećanjem. *Balada o vojnim kolima* je snažna i emotivna pjesma koja osvjetljava ljudsku cijenu rata. Pjesma se ističe kao kritika teškoća s kojima se suočavaju obični ljudi i kao molba za većim suosjećanjem i društvenom pravdom, ali također i sa slutnjom pesimizma da će ikada doći do promjene.

Du Fu je živio u turbulentnom razdoblju kada su Kina bila pogođena unutarnjim pobunama, sukobima s susjednim narodima i političkom nestabilnošću. Stoga *Balada o vojnim kolima* širi prikaz vojne aktivnosti i njihovog utjecaja na okolinu i ljude. Iako pjesma ne opisuje specifičan povijesni događaj, ona odražava atmosferu i situaciju tadašnjeg vremena. *Balada o vojnim kolima* može se smatrati općom refleksijom na vojne aktivnosti i njihovu prisutnost u

kontekstu dinastije Tang.

9.3. Wang Weijsva pjesma o vojnom sukobu

送梓州李使君

万壑树参天，千山响杜鹃。
山中一夜雨，树杪百重泉。
汉女输幢布，巴人讼芋田。
文翁翻教授，不敢倚先贤。¹⁴⁰

Poruka povjereniku Liju u Zizhou

Iz deset tisuća dolina stabla dotiču nebo;
Na tisućama vrhova kukavice zovu;
I, nakon noći planinske kiše,
Sa svakog vrha dolaze stotine svilenih slapova.
...Ako se od djevojaka traži poštovanje za vlakno koje tkaju,
Ili se farmeri svađaju oko taro polja,
Procijenite mudro kao što je Wenweng učinio...
Je li slava samo za drevne?

Poruka povjereniku Liju u Zizhou je napisana kao pismo povjereniku Liju, koji je bio postavljen u udaljenoj administrativnoj regiji Zizhou. Wang Wei započinje pjesmu hvaleći prirodnu raskoš Zizhoua, koji je poznat po svom krajoliku. Naglašava obližnje rijeke, planine i šume, ističući koliko su mirne i spokojne. Prema Wang Weijsvom izvještaju, čini se da su čovjek i priroda u skladu. Nakon toga, pjesnik usmjerava svoj fokus na povjerenika Lija, želeći

¹⁴⁰ 送梓州李使君 (A Message to Commissioner Li At Zizhou), Wang Wei
(<https://baike.baidu.com/item/%E9%80%81%E6%A2%93%E5%B7%9E%E6%9D%8E%E4%BD%BF%E5%90%9B/6965269>)

da on uživa u miru i tišini okoline, a ne u konstantnim vojnim sukobima koji su bili poznati za Zizhou regiju. Smatra se da je pjesma nastala dok je povjerenik Li bio dodijeljen Zizhou, udaljenoj administrativnoj regiji u sjevernoj Kini, a Wang Wei je zauzimao položaj autoriteta u administraciji. Ovu je pjesmu napisao Wang Wei kao pismo svom prijatelju i suradniku. Wang Wei je uvažavanje prirodnog svijeta bilo je potaknuto Zizhouovim slikovitim krajolikom rijeka, planina i šuma. Sposobnost Wang Weija da pronade mir i ljepotu u strogosti prirode vidljiva je u pjesmi. Simbolizira i njegov svjetonazor koji je nastao pod utjecajem budizma i naglašava svijest i život u skladu s okolinom.

Wang Wei je jako cijenio svijet prirode i često je tražio izolaciju u njoj. Budući da razumije poteškoće i obveze koje dolaze s Lijevim položajem, Wang Wei jeva poruka odiše duhom suradnje i dobre volje. Kako bi pobudio osjećaj prirodnog svijeta, Wang Wei koristi živopisne i senzualne slike kroz cijelu pjesmu. On govori o zvuku vode koja teče, mirisu cvijeća i pogledu na oblake koji plove. Ambijent pjesme je miran i meditativan, a te slike potiču čitatelja da se izgubi u čudu prirode. Wang Wei u svojoj poeziji ističe vrijednost sabranosti i života sadašnjeg trenutka, što pokazuje utjecaj budizma na njegovo pisanje.

Pjesnik potiče povjerenika Lija da uživa u miru i spokoju prirode, implicirajući da ona može pružiti utjehu i unutarnji mir. Mirna i promišljena pjesma, *Poruka povjereniku Liju u Zizhou* odaje počast čudima prirode i promiče sabranost. Čitatelj je dirnut Wang Wei jevim poetskim opisima i njegovom temeljnom porukom o pronalaženju zadovoljstva u jednostavnosti. Wang Wei jeva sposobnost da artikulira duboke ideje i uhvati bit prirodnog svijeta putem poezije najbolje se vidi u ovoj pjesmi. Wang Wei i povjerenik Li izražavaju svoju dobru volju i prijateljstvo kroz poeziju. Prenosi Wang Wei jevu želju da Li pronade utjehu i mir u prekrasnom prirodnom okruženju Zizhoua. Pjesma pokazuje Wang Wei jev talent za korištenje živopisnih slika za hvatanje suštine prirode i njegovu sposobnost komuniciranja dubljih filozofskih koncepata. *A Poruka povjereniku Liju u Zizhou* pokazuje Wang Wei jevo vladanje pjesničkim izražavanjem, njegovu ljubav prema prirodi i njegovu sposobnost da prenese duboke ideje i osjećaje kroz svoju umjetnost.

9.4. Bai Juyijeva pjesma o vojnim sukobima

长恨歌

汉皇重色思倾国，御宇多年求不得。
杨家有女初长成，养在深闺人未识。

天生丽质难自弃，一朝选在君王侧。
回眸一笑百媚生，六宫粉黛无颜色。
春寒赐浴华清池，温泉水滑洗凝脂。
侍儿扶起娇无力，始是新承恩泽时。
云鬓花颜金步摇，芙蓉帐暖度春宵。
春宵苦短日高起，从此君王不早朝。
承欢侍宴无闲暇，春从春游夜专夜。
后宫佳丽三千人，三千宠爱在一身。
金屋妆成娇侍夜，玉楼宴罢醉和春。
姊妹弟兄皆列土，可怜光彩生门户。
遂令天下父母心，不重生男重生女。
骊宫高处入青云，仙乐风飘处处闻。
缓歌慢舞凝丝竹，尽日君王看不足。
渔阳鼙鼓动地来，惊破霓裳羽衣曲。
九重城阙烟尘生，千乘万骑西南行。
翠华摇摇行复止，西出都门百余里。
六军不发无奈何，宛转蛾眉马前死。
花钿委地无人收，翠翘金雀玉搔头。
君王掩面救不得，回看血泪相和流。
峨嵋山下少人行，旌旗无光日色薄。
蜀江水碧蜀山青，圣主朝朝暮暮情。
行宫见月伤心色，夜雨闻铃肠断声。
天旋地转回龙驭，到此踟躇不能去。
马嵬坡下泥土中，不见玉颜空死处。
君臣相顾尽沾衣，东望都门信马马归。
归来池苑皆依旧，太液芙蓉未央柳。
芙蓉如面柳如眉，对此如何不泪垂？
春风桃李花开日，秋雨梧桐叶落时。
西宫南内多秋草，落叶满阶红不扫。
梨园弟子白发新，椒房阿监青娥老。
夕殿萤飞思悄然，孤灯挑尽未成眠。
迟钟鼓初长长夜，耿耿星河欲曙天。
鸳鸯瓦冷霜华重，翡翠衾寒谁与共？

悠生生死别经年，魂魄不曾来入梦。
临邛道士鸿都客，能以精诚致魂魄。
为感君王辗转思，遂教方士殷勤觅。
排空驭气奔如电，升天入地求之遍。
上穷碧落下黄泉，两处茫茫皆不见。
忽闻海上有仙山，山在虚无缥缈间。
楼阁玲珑五云起，其中绰约多仙子。
中有一人字太真，雪肤花貌参差是。
金阙西厢叩玉扃，转教小玉报双成。
闻道汉家天子使，九华帐里梦魂惊。
揽衣推枕起徘徊，珠箔银屏迤迳开。
云鬓半偏新睡觉，花冠不整下堂来。
风吹仙袂飘飘举，犹似霓裳羽衣舞。
玉容寂寞泪阑干，梨花一枝春带雨。
含情凝睇谢君王，一别音容两渺茫。
昭阳殿里恩爱绝，蓬莱宫中日月长。
回头下望人寰处，不见长安见尘雾。
惟将旧物表深情，钿合金钗寄将去。
钗留一股合一扇，钗擘黄金合分钿。
但令心似金钿坚，天上人间会相见。
临别殷勤重寄词，词中有誓两心知。
七月七日长生殿，夜半无人私语时。
在天愿作比翼鸟，在地愿为连理枝。
天长地久有时尽，此恨绵绵无绝期。¹⁴¹

Pjesma beskrajne tuge

Kineski car, rezbareći ljepotu koja bi mogla uzdrmati carstvo,
Bio je na prijestolju mnogo godina tražeći, nikad ne nalazeći,

¹⁴¹ 长长恨歌 (Song of Unending Sorrow) Bai Juyi
(<https://baike.baidu.com/item/%E9%95%BF%E6%81%A8%E6%AD%8C/22524>)

Dok malo dijete iz klana Yang, jedva naraslo,
Odgajana u unutarnjoj komori, a da je nitko ne poznaje,
Ali s milostima koje je dalo nebo i koje se ne daju sakriti,
Napokon je odabran jedan dan za carsko domaćinstvo.
Ako samo okrene glavu i nasmiješi se, bačeno je stotinu čini,
A prah i boja Šest palača izblijedili su u ništa.
Bilo je rano proljeće. Okupali su je u bazenu čistog cvijeća,
Koji je zagrijao i zagladio kremasti kristal njezine kože,
A zbog njezine klonulosti podizala ju je sluškinja
Kada ju je prvi put opazio car i izabrao za svoju nevjestu.
Oblak njene kose, latica njenog obraza, zlatno mreškanje njene krune kad se pomaknula,
U proljetnim su večerima bili zaštićeni toplim zavjesama od hibiskusa;
Ali proljetne su noći bile kratke i sunce je izašlo prerano,
I car je od tog vremena nadalje napustio svoja rana saslušanja
I sve svoje vrijeme trošio na nju gozbama i veseljima,
Njegova gospodarica proljeća, njegov despot noći.
Bilo je i drugih dama u njegovu dvoru, tri tisuće rijetke ljepote,
Ali njegove naklonosti prema tri tisuće bile su koncentrirane u jednom tijelu.
Dok je bila obučena u svoju Zlatnu odaju, bila bi već skoro večer;
A kad bi se raspemili stolovi u Kuli od žada, ona bi dokoličarila, sporo uz vino.
Njezine sestre i njezina braća svi su dobili titule;
I, budući da je tako prosvijetlila i proslavila svoj klan,
Donijela je svakom ocu, svakoj majci kroz carstvo,
Sreću kad se rodila djevojčica, a ne dječak.
Visoka ruža palače Li, ulazi u plave oblake,
A nadaleko i naširoko povjetarac je nosio čarobne note

Nježne pjesme i sporog plesa, glazbe žica i bambusa.
Careve oči nikada nisu mogle dovoljno zuriti u nju
Sve dok ratni bubnjevi, koji su grmjeli iz Yuyanga, nisu šokirali cijelu zemlju
I razbio melodije Dugine suknje i Pernatog kaputa.
Zabranjeni grad, palača s devet katova, nazirala se u prašini
Tisuće konja i bojnih kola krenuli su prema jugozapadu.
Carska zastava otvorila je put, čas se kretala čas zastajala...
Ali trideset milja od glavnog grada, iza zapadnih vrata,
Vojska se zaustavila, nitko se od njih nije htio pomaknuti
Sve dok svojim konjskim kopitima ne pogaze te obrve moljca...
Cvjetne ukosnice pale su na zemlju, nitko ih nije pokupio,
I zeleno-bijelu resu za kosu od žada i žutozlatnu pticu za kosu.
Car je nije mogao spasiti, mogao je samo pokriti lice.
A kasnije kad se okrenuo da pogleda, mjesto krvi i suza
Bio je skriven u žutoj prašini nošenoj hladnim vjetrom.
Na pukotini staze Kule bodeža prešli su liniju oblaka
Ispod planine Omei. Posljednjih nekoliko je stiglo
Zastave i transparenti izgubili su boju na sve slabijoj sunčevoj svjetlosti...
Ali kako su vode Shua uvijek zelene, a njegove planine uvijek plave,
Tako je nepromjenjiva bila ljubav Njegovog Veličanstva i dublja od dana.
Zurio je u pusti mjesec iz svoje privremene palače.
Čuo je zvukove zvona u večernjoj kiši kako ga režu u grudima.
A kada su nebo i zemlja nastavili svoj krug i zmajevo vozilo se okrenulo kući,
Car se držao mjesta i nije se okrenuo
Iz zemlje uz padinu Mawei, ispod koje je bio zakopan
To sjećanje, ta tjeskoba. Gdje je bilo njezino poput žada bijelo lice?

Vladar i lordovi, kad bi se pogledi susreli, plakali su na svojim kaputima
Dok su jahali, s opuštenim uzdama, polako prema istoku, natrag u prijestolnicu.

Bazeni, vrtovi, palača, sve je bilo kao prije,
Hibiskus jezera Taiye, vrbe palače Weiyang;
Ali latica je bila kao njeno lice, a list vrbe njena obrva
I što je mogao nego plakati kad god bi ih pogledao?
Procvjetale su breskve i šljive, na vjetrovima proljeća;
Lakka-lišće je palo na zemlju, nakon jesenjih kiša;
Zapadna i Južna palača bile su posute kasnom travom,
A stepenice su bile nasipane crvenim lišćem koje nitko nije pomeo.
Njezini vrtlari iz Bisernog dvorišta postali su bjelokosi
I eunusi tankih obrve u njezinom Dvoru Paparnih drveća
Nad prijestoljem su letjele krijesnice, dok je on lebdio u sumraku.
Izdužio bi fitilj svjetiljke do kraja i još uvijek nije mogao zaspati.
Zvono i bubanj polako bi oglašavali noćne sate koji su se vukli
I rijeka zvijezda oštro raste na nebu, pred zoru,
A porculanske patke mandarine na krovu rastu od jutarnjeg mraza
A njegove korice boje vodomara djeluju usamljenije i hladnije
S distancom između života i smrti iz godine u godinu;
Pa ipak nijedan voljeni duh nikada nije posjetio njegove snove.
U Lingqiongu je živio taoistički svećenik koji je bio gost neba,
Sposoban prizivati duhove svojim koncentriranim umom.
I ljudi su bili tako dirnuti Carevom stalnom zamišljenošću
Da su molili taoističkog svećenika da vide može li je pronaći.
Otvorio je svoj put u svemir i rasjekao eter poput munje,
Do neba, pod zemlju, svuda gledam.

Gore je pretražio Zelenu prazninu, dolje Žuti izvor;
Ali ni na jednom mjestu nije uspio pronaći onu koju je tražio.

A onda je čuo priče o začaranom otoku na moru,
Dio nematerijalnog i bestjelesnog svijeta,
S paviljonima i finim tornjevima u petoboju zraku,
I izvrsnih besmrtnika koji se kreću tamo-amo,
A o jednom među njima-koga su zvali Vječno Istiniti-
S licem od snijega i cvijeća nalik na njezino tražio je.

Tako je otišao do zlatnih vrata Zapadne dvorane i pokucao na vrata od jaspisa

I zamolio djevojku, zvanu Zalogaj žada, da ispriča Dvostruko savršenom.

A gospođa, na vijest o izaslaniku kineskog cara,
Preneražena je iz snova u svojoj krošnji s devet cvjetova.

Odmaknula je jastuk, obukla se, otrešla san,

I otvorio biserno sjenilo, a zatim srebrni ekran.

Oblačna joj je frizura visjela na jednu stranu zbog velike žurbe,

I njena cvjetna kapa bila je labava kad je došla terasom,

Dok je lagani vjetar ispunjavao njezin plašt i lepršao s njezinim pokretom

Kao da je plesala Duginu suknju i Pernati kaput.

I suze koje teku niz njezino tužno bijelo lice

Bili su kao kiša u proljeće na cvijetu kruške.

Ali ljubav je žarila duboko u njezinim očima kad mu je rekla da se zahvali njezinom
gospodaru,

Čiji su joj oblik i glas bili čudni još od njihovog rastanka

Pošto je sreća završila na Dvoru jarkoga Sunca,

A mjeseci i zore postali su dugi u Palači Vilinske planine.

Ali kad je okrenula lice i pogledala dolje prema zemlji

I pokušao vidjeti glavni grad, bilo je samo magle i prašine.
Stoga je s emocijama izvadila obećanja koja je dala
I, preko svog izaslanika, poslao mu je nazad kutiju od granata i zlatnu ukosnicu,
Ali zadržao je jednu granu ukosnice i jednu stranu kutije,
Razbijanje zlata ukosnice, razbijanje ljuske kutije;
"Naše duše pripadaju zajedno", rekla je, "kao ovo zlato i ova školjka
Negdje, nekada, na zemlji ili na nebu, sigurno hoćemo"
I poslala mu je, preko njegovog glasnika, rečenicu koja ga podsjeća
O zavjetima koje su poznavala samo njihova dva srca:
"Sedmog dana sedmog mjeseca, u Palači dugog života,
Rekli smo jedno drugom potajno u tihom ponoćnom svijetu
Da smo željeli letjeti u nebo, dvije ptice s krilima jedne,
I da rastu zajedno na zemlji, dvije grane jednog stabla."
Zemlja trpi, nebo trpi; neko vrijeme će oboje završiti,
Dok ova beskrajna tuga traje i traje zauvijek

Bai Juyi napisao je poznatu epsku pjesmu *Pjesma beskrajne tuge* za vrijeme dinastije Tang. Krunsko je to djelo pjesničke historiografije kineske povijesti jer je pisano usred An Lushan pobune te prikazuje tragičnu priču o caru Xuanzongu i Yang Guifei (Yang Yuhuan), njegove odane ljubavnice. An Lushan pobuna, koja je umalo urušila slavnu dinastiju Tang u osmom stoljeću, usko je povezana s povijesnim kontekstom Bai Juyijeve *Pjesma beskrajne tuge*. Dinastija Tang dosegla je vrhunac bogatstva i kulturnih postignuća pod vladavinom cara Xuanzonga, poznatog kao Li Longji. Bai Juyi je obnašao brojne vladine dužnosti i bio je ključna osoba u vodstvu tijekom An Lushanove pobune. Bai Juyi je bio pokrajinski guverner u vladi dinastije Tang u vrijeme ustanka. Iako Bai Juyijeva točna uloga u An Lushanskoj pobuni nije dobro poznata, njegov administrativni položaj sugerira da je bio aktivno uključen u vođenje poslova svoje pokrajine tijekom turbulentnog vremena. Bai Juyi je kao pjesnik i vladin službenik imao izravna saznanja o političkim i društvenim preokretima koje je izazvala pobuna. Međutim, političko spletkarenje i Yang Guifei (Yang Yuhuan), njegova obožavana konkubina,

imali su negativan utjecaj na njegovu kasniju vladavinu. Pjesnik i vladin službenik Bai Juyi živio je u to turbulentno vrijeme i iz prve je ruke svjedočio tim događanjima. Kada se pripovijeda o veličanstvenosti i bogatstvu dinastije Tang pod carem Xuanzongom, pjesma počinje nostalgičnim tonom. Pojava Yang Guifei, privlačne i obožavane careve prilježnice, brzo privlači pažnju samom caru, ali očito i pjesniku koji je stavlja u fokus radnje. Bai Juyi ju je prikazao kao simbol ljepote i zavodljivosti, čija privlačnost zavodi cara i tjera ga da zanemari državna pitanja. Pjesma istražuje političke nemire koje je izazvala An Lushan pobuna kako priča napreduje. An Lushan, vojskovođa ne kineskog podrijetla, poveo je pobunu protiv dinastije Tang pod izlikom iskorjenjivanja korupcije i ponovno uspostavljanje reda. Središnja uprava bila je ozbiljno ugrožena naglim širenjem pobune. Opsjednutost cara Xuanzonga Yang Guifeijem i pretjerano prepuštanje užicima počeli su predstavljati i njegove vlastite mane i propadanje carskog dvora. Smatra se da je car Xuanzong slab jer ga je njegova opsjednutost Yang Guifeijem odvratila od dužnosti cara. Prema Bai Juyiju, careva popustljivost i moralni pad dvora doveli su do ustanka.

Ustanak prijeti gradu, prisiljavajući cara Xuanzonga i njegov dvor da odu, a pjesma u ovoj točki postiže svoju strašnu kulminaciju. Car je prisiljen napustiti Yang Guifei dok se stvari pogoršavaju, što označava kraj njegove osobne sreće i kolaps kraljevskog dvora. Yang Guifei portretira Bai Juyi na dirljiv način koji naglašava njezinu ljepotu, gracioznost i užasan kraj. U pjesmi je ustanak prikazan kao posljedica careve nebrige za državna pitanja i moralnog pada vladajuće elite. Pjesnik živopisnim slikama i pjesničkim jezikom budi suosjećanje i žal za njezinim preranim odlaskom. Car Xuanzong i njegov dvor na kraju su bili prisiljeni napustiti Chang'an, glavni grad, kako je pobuna postajala sve intenzivnija. Užasna smrt Yanga Guifeija, koji je ubijen na carevu zapovijed da umiri pobunjenike, predstavlja cijenu careve popustljivosti i konačnog pada dinastije Tang. Pjesma oplakuje prolaznost ljubavi, prolaznu prirodu ljepote i neizbježnu propast dinastije Tang. *Pjesma beskrajne tuge* prikazuje Bai Juyijev dar za pripovijedanje i njegovu sposobnost da žonglira tragičnim emocijama s važnim povijesnim događajima. Izgleda s problemima poput moći, ljubavi i učinaka proždrljivosti. Pjesma se bavi razmišljanjem o prolaznoj prirodi ljudskih ciljeva i strašnim rezultatima neuspjeha u osobnim i državnim nastojanjima. Jedna od najpoznatijih skladbi Bai Juyija, *Pjesma beskrajne tuge* hvaljena je zbog svoje lirske izvrsnosti, povijesne pozadine i emocionalne dubine.

Bai Juyi je promatrao učinke ustanka na stanovništvo i vladu jer je njegova poezija odražavala povijesni razvoj i suvremene društvene probleme. Njegovi spisi, poput *Pjesma beskrajne tuge*, nude uvid u burno doba te političke i društvene posljedice ustanka. Važno je

napomenuti da Bai Juyi svoju poeziju i književna djela u to vrijeme nije prvenstveno fokusirao na vojne ili političke aspekte ustanka. Umjesto toga, često se bavio temama ljubavi, prirodnog svijeta i društvenih pitanja u svojim djelima, pružajući složen pogled na to kako su ljudska iskustva povezana s povijesnim okruženjem An Lushanove pobune.

9.5. Li Shangyinova pjesma o vojnim sukobima

蝉

本以高难饱，徒劳恨费声。
五更疏欲断，一树碧无情。
薄宦梗犹泛，故园芜已平。
烦君最相警，我亦举家清。¹⁴²

Cikada

Čista srca i stoga gladna,
Cijelu noć uzalud si pjevao...
Oh, ovaj posljednji isprekidani udahnuti dah
Među zelenim ravnodušnim drvećem!
Da, otišao sam kao komad naplavljenog drveta,
Pustio sam da se moj vrt napuni korovom...
Blagoslivljam te za tvoj pravi savjet
Živjeti čistim životom kao što je tvoj.

¹⁴² 蝉 (A Cicada) Li Shangyin (<https://baike.baidu.com/item/%E8%9D%89/3589130>)

Kratka i dirljiva pjesma *Cikada* bilježi prolazni aspekt života i ljudskog iskustva. Promišlja o prolaznom postojanju ljudi i protoku vremena koristeći metaforu cikade. Pjesma počinje opisom cikade, sićušnog kukca koji provodi samo kratko vrijeme pod zemljom prije nego što se digno da propjeva. Kako bi naglasio koliko je život prolazan i krhak za ljude, Li Shangyin uspoređuje naše postojanje s postojanjem cvrčaka.

Kratak životni vijek cikade metafora je našeg vremena koje nestaje, a smatra se i metaforom za besmisao rata obzirom na vrijeme koje provedemo u ovom životu. Li Shangyin razmatra kako, unatoč kratkom postojanju cikade, njezina melodija odjekuje cijelim svijetom i privlači pozornost ljudi. Na taj način, pjesma implicira da iako su naši životi kratki, svijet se može promijeniti na bolje stvarima koje činimo i doprinosimo. Dok Li Shangyin razmišlja o cikličkom ciklusu života, pjesma poprima filozofski zaokret. On aludira na sezonske promjene, sugerirajući da baš kao što pjev cikade dolazi i odlazi, tako su i naši životi podložni ciklusima rađanja, rasta, propadanja i konačno smrti. Važno je da je Li Shangyin upotrijebio cikadu kao metaforu. Cikada je simbol besmrtnosti i duhovnog ponovnog rođenja u kineskoj kulturi koja je važan aspekt konfucijanskog učenja. Upotrebom ove simbolike pjesnik možda implicira da su duhovni razvoj i transcendencija mogućnosti čak i u našem prolaznom postojanju. Pjesma *A Cikada* pokriva teme prolaznosti, vremena koje prolazi i važnosti naših postupaka u odnosu na svijet. To je općenito zamišljena i meditativna pjesma. Usred prolaznosti, izaziva čitatelje da razmišljaju o prolaznoj prirodi života i traže smisao i svrhu.

10. Zaključak

Poezija ponekih pjesnika i danas živi u radovima moderne glazbe. U Kini se radovi njihovih najcjeljenijih pjesnika proučavaju kao fenomenološki prikaz stanja povijesti, ali i kao odjek faktičke povijesti koja je ispisana u pjesmama.¹⁴³ Analizirane pjesme pokazuju sve strahote rata, ali i na kritički način se odnose prema njemu. Bai Juyi je u svom epskom *dijelu* *Song of Unending Sorrow* najbolje riječima prikazao slike rata i njegovo razaranje. Kroz metafore kritično se odnosio prema samom vladaru, ali prikazao zašto dolazi do ustanka. Ljubav prema konkubini i carstvu u njegovoj poeziji pomiješana je s porukom ljubavi. Jednaku poruku, ali kroz prirodu i fascinaciju s njom kroz svoja djela poslao je i Wang Wei, približivši budistički pogled na svijet koji se širio Kinom još više jednom kada je svoja dijela povezo sa zvukom instrumenta središnje Azije.

Du Fu i Li Bai najprevođeniji su autori Kine te su njihova djela danas obavezna literatura u školama diljem zemlje. Njihova dijela, iako poetična, nisu toliko zadirala u srž ratovanja, ponajviše jer su obojica tijekom svog života bili vezani uz imperijalnu vladu. Du Fu kao izdanak plemićke obitelji bio je i sam sudionik mnogo vojnih sukoba u vrijeme Tang dinastije, dok je Li Bai, zbog svoje povezanosti s An Lushan ustankom bio odbačen od cara za vrijeme najveće pobune u carstvu stoga je sukob mogao promatrati samo kao osuđenik režima. Analiziranjem dijela Li Shanyina jasno je kako on vojne sukobe osuđuje te ih metaforično prikazuje kao besmislene. U konačnici svaki od odabranih autora je svojim dijelima doprinio obogaćenju kulture i opismenjavanju kao i informiranju običnih ljudi svoga doba. Putem glazbe poezija navedenih autora se širima diljem carstva, čak i stoljećima nakon njihove smrti. Zbog toga su ostali upamćeni kao veliki pjesnici u razdoblju bogatom literarnim dijelima kao što je bilo ono u vrijeme Tang dinastije.

¹⁴³ Ivan FRANCESCHINI, „The Cow and the Goat Descend and Mountain: Fighting Modernity with Poems,“ *Disturbances in Heaven*, (2017.), 132.

11. Bibliografija

11.1. Izvori:

AGARWAL, B.S. „Korea as an epicentre of northeast Asia power politics: A Historical and Geopolitical Perspective“, *The Indian Journal of Political Science*, 2006.

DEBLASI, Anthony „Striving for Completeness: Quan Deyu and the Evolution of the Tang Intellectual Mainstream“, *Harvard Journal of Asiatic Studies*, University of Albany, 2001.

DONVITO, Filippo „Treachorous auxiliaries: The Battle of the River Talas“, *Medieval Warfare*, 2015.

EDWARDS, Everett „Notes on Some Poets and Poetry of the T'ang Dynasty“, *Bulletin of the School of Oriental Studies*, University of London 1934.

FRANCESCHINI, Ivan „The Cow and the Goat Descend and Mountain: Fighting Modernity with Poems“, *Disturbances in Heaven*, 2017.

HAMILL, Sam „Wang Wei and Saigyō: Two Buddhist Mountain Poets“, *The American Poetry Review*, 1993.

HARTMAN, Charles „The Tang Poet Du Fu and the Song Dynasty Literati“, *Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews*, 2008.

HSIEH, Daniel „Du Fu “Gazing at the Mountain““, *Chinese Literature*, 1994.

IOVENE, Paola „Why Is There a Poem in This Story? Li Shangyin's Poetry, Contemporary Chinese Literature, and the Futures of the Past“, *Harvard Journal of Asiatic Studies*,

KAMALOV, Ablet „Turks and Uighurs During the Rebellion of An-Lu-shan Shih Ch'ao-yi (755-762)“, *Central Asiatic Journal*, 2001.

LISCOMB, Kathlyn „Li Bai drinks with the Moon: The cultural afterlife of poetic conceit and related lore“, *Asie*, 2010.

LIU, Xinru „A Silk Road Legacy: The Spread of Buddhism and Islam“, *Journal of World History*, The College of New Jersey, 2011.

MAGAI PATTERSON, Grefory „Du Fu's Ethnographic Imagination: Local Culture and its Contexts in the Kuizhuo Poems“, *Harvard University Press*, 2007.

MAUREN LISCOMB, Kathlyn „Li Bai, a Hero among Poets, in the Visual, Dramatic, and Literary Arts of China“, *The Art Bulletin*, 1999.

OWEN, Stephen „The Manuscript Legacy of The Tang: The Case of Literature“, *Harvard Journal of Asiatic Studies*, Harvard University, 2007.

ROUZER, Paul „Du Fu and the Failure of Lyric“ *Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews*, 2011.

SHIELDS, Anna M „Remembering When: The Use of Nostalgia in Poetry of Bai Juyi and Yuan Zhen“, *Harvard Journal of Asiatic Studies*, University of Arizona, 2006.

STEVENS, Keith „Images on Chinese Popular Religion Altars of the Heroes Involved in the Suppression of the An Lushan Rebellion (AD 755-763)“, *Journal of the Hong Kong Branch of the Royal Asiatic Society*, 2000.

ZHOU, Haiwen „Internal Rebellion and External Threats: A Model of Government Organizational Forms in Ancient China“, Southern Economic Journal, 2012.

YANG, Xiaosha „Having It Both Ways: Manors and Manners in Bai Juyi's Poetry“, Harvard Journal of Asiatic Studies, 1996.

YU, Pauline „Metaphor and Chinese Poetry“, Chinese Literature: Essays, Articles, Reviews, 1981.

11.2. Literatura:

A. C, Graham Poems of the Late T'ang. New York Review of Book, New York, 1977.

BUCKLEY EBREY, Patricia, The Cambridge illustrated history of China. Cambridge University Press, Cambridge, 2010.

BYNNER, Witter Translating Wang Wei, Cambridge University Press, Cambridge, 1999.

DAVID, Hilton Classical Chinese Poetry: An Anthology. Ferrar, Straus and Giroux, New York. 2008

H.C, Chang Chinese Literature 2: Nature Poetry. Columbia University Press. New York. 1977

J. FERGUSON Chinese Painting. University of Chicago Press. Chicago. 1927.

M.B. NUGENT, Christopher Literary Collections in Tang China, Williams Collage, 2007.

OWEN. S. An Anthology of Chinese Literature: Beginnings to 1911. W.W. Norton. New York. 1996.

SHAN, Chou Eva Reconsidering Tu Fu: Literary Greatness and Cultural Context. Cambridge University Press, Cambridge. 1995.

W, Hung Tu Fu: China's Greatest Poet. Harvard University Press, Harvard. 1952.

11.3. Internetski izvori:

„An Lushan (安祿山)“ Chinese general, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/An-Lushan>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

„Bai Juyi (白居易)“ Chinese poet, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Bai-Juyi>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

Bai Juyi, „长长恨歌“ <https://baike.baidu.com/item/%E9%95%BF%E6%81%A8%E6%AD%8C/22524> (stranica posjećena 31. srpnja 2023.).

„Chang'an“ Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/place/Changan>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

„Du Fu (杜甫)“ Chinese poet, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Du-Fu>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

Du Fu, „兵车车行行“, <https://baike.baidu.hk/item/%E5%85%B5%E8%BB%8A%E8%A1%8C/2808753> (stranica posjećena 31. srpnja 2023.).

Du Fu, „俗府“, <https://baike.baidu.com/item/%E5%AE%BF%E5%BA%9C/2736295> (stranica posjećena 30. srpnja 2023.).

Du Fu, „俗江边阁“, <https://baike.baidu.com/item/%E5%AE%BF%E6%B1%9F%E8%BE%B9%E9%98%81/4060716> (stranica posjećena 30. srpnja 2023.).

„Gaozu (唐高祖)“ Emperor of Tang dynasty, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Gaozu-emperor-of-Tang-dynasty>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

„Han dynasty (漢朝)“ Chinese history, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/Han-dynasty>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

„Jin dynasty (晉朝)“ Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/Jin-dynasty-China-AD-265-316-317-317-420>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

„Li Bai (李白)“ Chinese poet, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Li-Bai>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

Li Bai, „关山山月月“, <https://baike.baidu.com/item/%E5%85%B3%E5%B1%B1%E6%9C%88/7037360> (stranica posjećena 30. srpnja 2023.).

Li Bai, „塞下曲六首“, <https://baike.baidu.com/item/%E5%A1%9E%E4%B8%8B%E6%9B%B2%E5%85%AD%E9%A6%96/8720317> (stranica posjećena 30. srpnja 2023.).

„Li Linfu (李林甫)“ Chinese minister, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Li-Linfu>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

„Li Shangyin (李商隱)“ Chinese poet, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Li-Shangyin>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

Li Shangyin, „蝉“, <https://baike.baidu.com/item/%E8%9D%89/3589130> (stranica posjećena 31. srpnja 2023.).

„Luoyang (洛阳)“ China, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/place/Luoyang>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

„Shi (詩)“ Chinese Literature, Chinaknowledge, <http://www.chinaknowledge.de/Literature/Poetry/tangshi.html>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

„Sui dynasty (隋朝)“ Chinese history, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/Sui-dynasty>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

„Suzong (唐肅宗)“ Emperor of Tang dynasty, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Suzong>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

„Taizong (唐太宗)“ Emperor of Tang dynasty, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Taizong-emperor-of-Tang-dynasty>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

„Yang Guozhong (楊國忠)“ Chinese minister, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Yang-Guozhong>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

„Yangdi (隋煬帝)“ Emperor of Sui dynasty, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Yangdi>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

„Yangtze (长江)“ river, China, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/place/Yangtze-River>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

„Yuefu (賦)“ Chinese poetic form, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/art/yuefu-Chinese-poetic-form>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).

Wang Wei, „送梓州李李使君“, <https://baike.baidu.hk/item/%E9%80%81%E6%A2%93%E5%B7%9E%E6%9D%8E%E4%BD%BF%E5%90%9B/6965269> (stranica posjećena 31. srpnja 2023.).

„Wang Wei (王維)“ Chinese poet, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Wang-Wei>, (stranica posjećena 27. srpnja 2023.).